

Dejiny cirkve ostrihomskej k slavnosti Vysviacania jej novovystavenej basiliky, u najvyssej pritomnosti ...

Bago

V Budine; Budin 1856

Signatur: 491163-C

Barcode: +Z253106908

Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/rep/10587779>

Umfang: Bild 1 - 28

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

KAIS. KÖN. HOF- BIBLIOTHEK

491.163-C

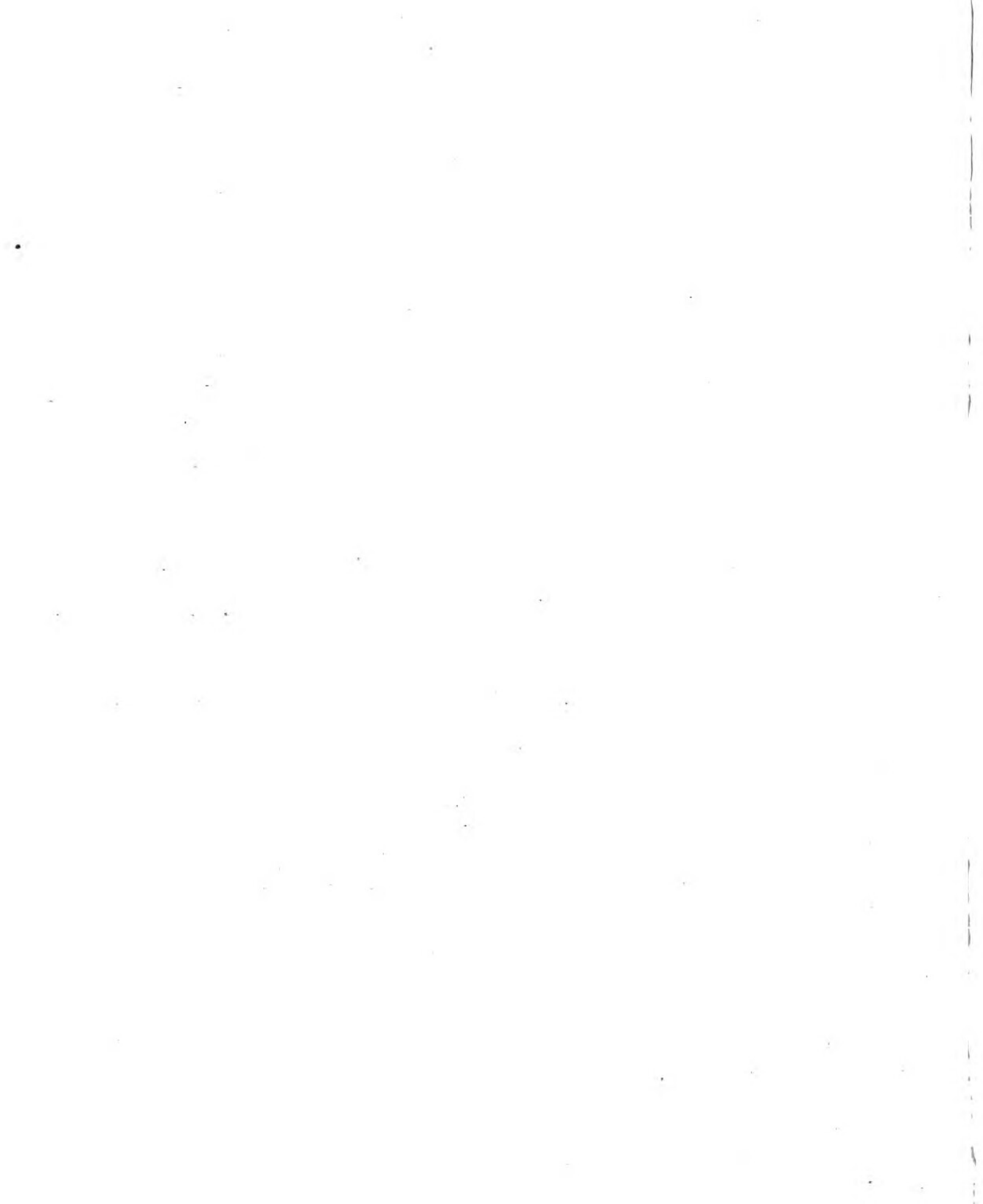
491.163

Österreichische Nationalbibliothek

+Z253106908

Dějiny CIRKVE OSTRIHOMSKÉJ

k slavnosti Vysviacania

jej

NOVOVYSTAVENEJ BASILIKY,

u Najvyššej Pritomnosti

Jeho Cisárskeho a Kráľovského Apoštolského Veličenstva

FRANTIŠKA JOZEFA I.

a u vysokej prítomnosti

NAJSVĚTLEJŠÍCH CISÁRSKÝCH ARCIKNIEŽAT Z NAJJASNĚJŠIEHO SLAVNĚ PANUJÚCEHO DOMU

HABSBURGSKÉHO A NAJMNOŽŠÍCH CIRKEVNÝCH I SVĚTSKÝCH Z CELEJ RÍŠE RAKÚSKEJ

VYSOKÝCH HODNOSTÁROV

skrze

Jeho Eminenciu a Najdôstojnejšieho

Pána Pána

J Á N A

Sv. Rímskej Cirkve u Chrámu sv. Križa od Jeruzalema Pryšťa-Kardinála

SCITOVSKÝHO

z Velikého Kéru,

z milosti Božej a Apoštolskej Stolice Arcibiskupa metropolitánskeho chrámu ostrihomskeho, Rodzeného Posla Svätej Apoštolskej Stolice, Apoštolského Zridzovateľa a Zástupca rádov reholných v cirkevných okršlekoch: ostrihomskom, kaločskom, jágerskom a záhrebskom, Kniežata Prímaša slavnej krajiny

Uhorskej, Najvyššieho a Tajemníka Kancelára, Preláta slavného rádu sv. Štefana

kráľa apoštolskeho a Velkokrížnika, Skutočného Najtajnejšieho Radca Jeho

cis. kráľ. apoštolskeho Veličenstva, Doktora múdro- a bohoslovía

atď. atď.

dňa 31. Augusta roku Pána 1856

od b ý v a n é h o.

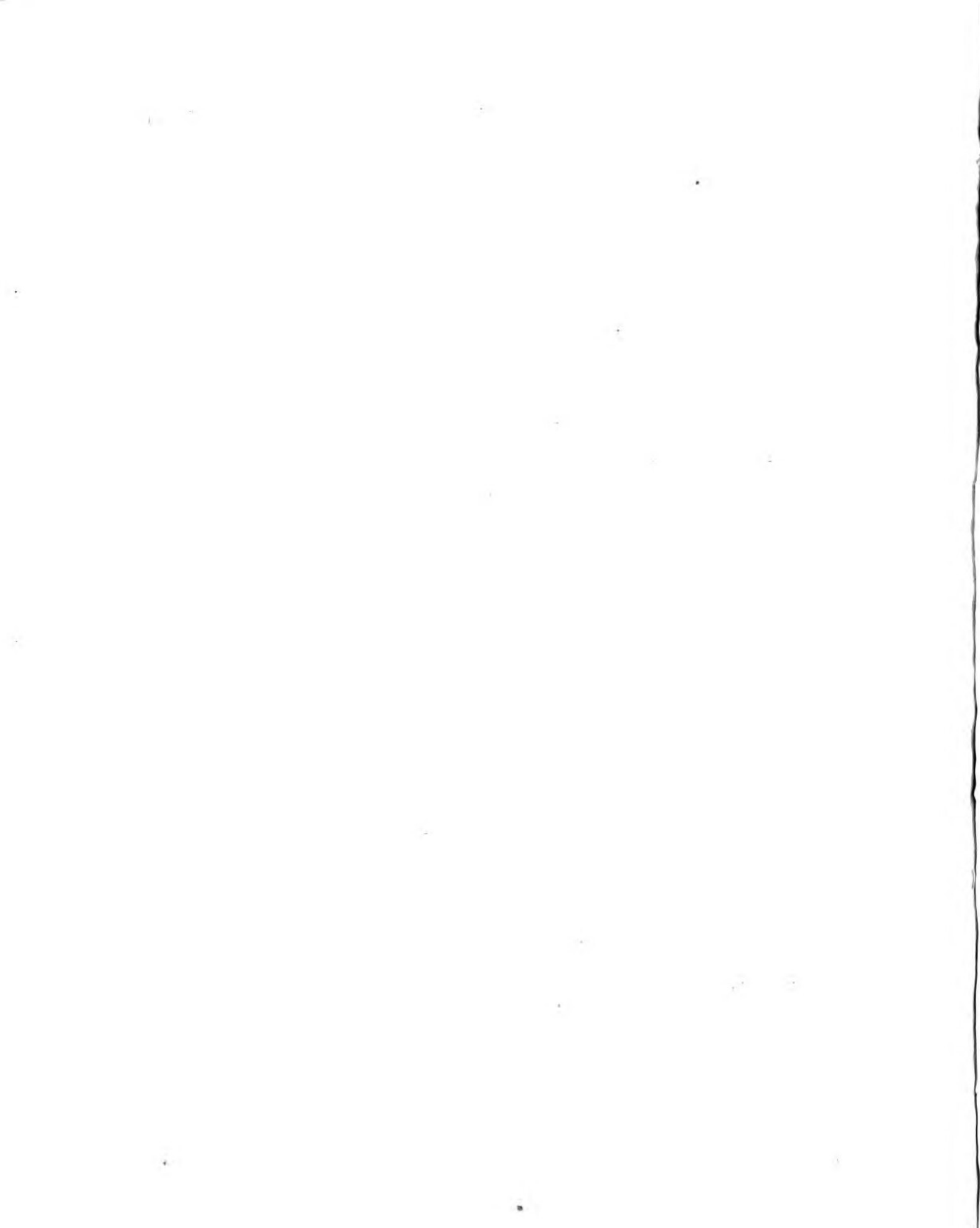

V BUDÍNĚ.

Písmenami Martina Bagó.

1856.

201169 G

„Základy Hospodinove na svätých horách. Brány Sionské miluje Hospodin viac,
jako vsiecke stánky Jakubove.“ Žalm 86, 1. 2.

Čie srdce by netrnulo, neplesalo pri spomenutí mena Sion? Chválospěvy starého zákona neustále do nebies vznášaly toto sväté meno! Sion je hora božia, je dom boží!

Ačpráve celý okršlek sveta, jakožto plný zázakov všemohúcnosti a slávy, plný prítomnosti a velebnosti Božskej, je jedným nesmiernym Sionom, jednou to horou Božou, jedným to domom — chrámom Božím; ľúbilo sa predca Hospodinovi v celom tomto neprehľadnom prostranstvĕ všehomíra seĕ vyvoliť zvláštĕ povznešenĕjšie, nad nižiny výšavou svojou sa vypínajúce miesta — vrchy a hory, ktoré by byly základmi — dějištĕm výjavov Jeho najsvätĕjšej vôle, základmi — dějištĕm Jeho nevyzpytatelných súdov Božích, základmi — dějištĕm najpamätnejších príbehov, vykúpenie ľudského pokolenia už predzvěstujúcich, už sprovádzajúcich, už dokonávajúcich, už naň upomínajúcich.

Základy Hospodinove na vrchu Sinai! — Na vrchu tomto sa Boh v celej svojej slávĕ nebeskej ukázal Mojžišovi a shováral s nim; tu Boh vydal desatoro prikázaní ľudu izraelskému medzi hrmĕním a bli-skáním; tu Boh postavil Mojžiša v rozsadlinĕ skaly a zakryl ho pravícou svojou, pokiaľ sláva obličaja Jeho nebyla prešla mimo něho.

Základy Hospodinove na vrchu Horeb! — Na vrchu tomto sa Boh zázračnĕ zjavil Mojžišovi v plameni ohňa z prostried krička, ktorý horel a neshorel; tu sa Boh ozval k Mojžišovi, približujúcemu sa k tomu kričku so stádom: „Nepribližuj sa sem: vyzuj obuv z nôh svojich; lebo miesto, na ktorom stojíš, zem svätá je;“ tu byla usužovanému ľudu izraelskému nádej vykúpenia poskytnutá; tu Eliáš prorok okúsil slávu Najvyššieho v hlase tichého větríčka.

Základy Hospodinove na vrchu Moria! — Na vrchu tomto Abrahám, otec to mnohých národov z poslušenia naproti Bohu vyviedol prostomilého synáčka svojeho Izáka Bohu na obeť; sem zostúpil anjel zhubca z nebies, aby pokáral Dávida; tu vystavil Šalomon chrám vo svĕtĕ najskvostnejší, v ktorom stála archa umluvy, kam byl i Ježišek od svojej Matky prinesen a tam od staričkého blahovĕstiteľa Simeona privítan.

Základy Hospodinove na vrchu Tábor! — Na vrchu tomto sa premĕnil Kristus pred troma apoštolmi: zabliskla sa tvár jeho jako slunko, a šaty jeho zůstaly biele jako sníh; tu sa ukázali apoštolom Mojžiš a Eliáš, rozmlúvajúce sa s Kristom; tu Peter tol'kou blažeností nebeského vidĕnia opojený chcel tri stánky vystaviť; tu sa ozval hlas z oblaku jasného: „Tento je môj milý Syn, v ktorom sa mi dobre zalúbilo, jeho poslúchajte.“

Základy Hospodinove na svätých horách! — Hory a vrchy byly Spasiteľovi našemu najmilejšie: on sa najradšej na vrchoch modlieval; on najradšej na vrchoch ľud vynaučoval; on na vrchu päť tisíc ľudí päti chlebami a dvoma rybami nasýtil; on utiekol na vrch, keď ho chceli spraviť kráľom; on na vrchu premohol pokušiteľa diabla, kdežto anjeli pristúpili k němu a posluhovali mu; on z vrchu plakal nad mĕstom Jeruzalemom; áno i Matka Božia, počavši Syna Božieho z Ducha Svätého, odišla na hory s ponáhláním do mĕsta Júdovho navštíviť príbuznú svoju Alžbĕtu.

Základy Hospodinove na hore Olivetskej! — Nad horou touto byly tol'koráz nebesia otvorené; sem zostupovaly kúry anjelské, aby posilnily Syna človeka, pre spasenie naše na smrť idúceho; horu túto polieval Spasiteľ náš svojou najsv. krvou, ktorou sa potil od úzkosti smrti; z hory tejto vstupoval Spasiteľ náš na nebesia, kde sedí na pravici Otca; horu túto navštivovala často i Bohorodička po odchodĕ Syna svojego z tohoto sveta; na hore tejto ona najradšej meškala v duchovnom rozjímaní o tajemstvĕ vykúpenia, skrze Syna svojego vykonaného; na horu túto byl tiež podľa pobožného podania z vrchu Sion prenesen hrob Bohorodičky na ramenách apoštolských.

Základy Hospodinove na vrchu G ol g o t a! — Vrch tento byl bolestnými šlapajmi prelažkým krížom obremeněného, ukrutně zbičovaneého, na smrt iduceho Spasitele našeho poznačen, jeho najsv. krvou zmáčan a prehzrnou smrťou kríža posväten; tu bylo dielo vykúpenia, dielo spasenia našeho krvavou obětou nevinneého Baránka Božieho dokonano; na vrchu tomto na tom samom miestě, kde podľa pobožnej mienky zložila hlava oboru zemského — kleslý Adam prach svôj, kde prach Melchisedecha, kňaza Boha najvyššieho a predobraza Kristovho odpočiva, — tam kde je počiatok smrti, aby byl i počiatok života našeho, a kde je predobraz, aby byla i skutočnosť, vyzdvihnutý byl mučednícky kríž Spasitele, ktorý učiněný novým bezhriešnym Adamom, učiněný prvokňazom na věky podľa řadu Melchisedeka, otvoril znova nebe hriešnemu člověčenstvu.

Základy Hospodinove na vrchu S i o n! — Na vrchu tomto pred vystavením chrámu Šalamúnovho prebývala archa umlavy; tu odpočiva prach sv. Dávida a iných kráľov židovských; tu bylo vykonano najsladšie tajemstvo poslednej večere; tu odkázal Spasiteľ světa člověčenstvu tělo svoje i krv svoju pre spasenie jeho; tu horko oplakával Peter svoje zaprenie v hroznú noc umučenia Kristovho; tu sa Kristus po svojom z mrtvých vstaní zjavil po dva razy apoštolom; tu byl Matěj za apoštola vyvolen; tu zostúpil Duch Svätý na apoštolov v podobě ohnivých jazykov; tu bylo 7 jahnov (diakonov) vyvoleno; tu byl prvý chrám kresťanský vystaven, kde byl ai Jakub mladší za prvého biskupa vysväten a prvý sněm cirkevný od Petra vydrživan; odtuďto vyšli a rozišli sa na vŕecky strany světa apoštolí hlásať evanjelium vŕeckým národom; tu trávila Matka Božia ostatnie dni svojego pozemského života.

Základy Hospodinove na siedmi vrchoch města R í m a, sídla to nástupca kniežata apoštolov sv. Petra — pápeža a náměstníka Kristovho na zemi, stredišta jednoty viery, matky vŕeckých cirkví a hlavněho města celého katolického světa.

Základy Hospodinove na svätých horách! — Na vrchoch a horách vidíme nevinnosť a čnosť nalezáť utočišťe svoje proti podvodom, pokušeniam a prenasledovanim; na vrchoch a horách vidíme vzbudované chrámy, kaplnky, kalvárie, kláštery, povystavované kríže a iné pomníky kresťanstva.

Základy Hospodinove na svätých horách! Vrchy a hory, buďto sú nějakými svätými pomníkami, dějinami alebo zázrakmi proslávené, buďto len samou prirodzenou krásou jako Libanon, svojou vysokosťou jako Kriváň, svojou rozľahlosťou jako Karpaty, svojou bohatosťou jako Ural, svojimi ohnivými úkazmi jako Vesuv, svojimi hradbami jako Krím vyznamenané, sú tolikými mostami do nebies; lebo nič nemůže lepšie ponad zemskosť pozdvihnúť k nebesiam mysel smrtedlněho k hrudě zemskej prikovaněho a zúkol vúkol stvorenými věciami otočeněho člověka, jako pohľad z nižiny a doliny na vrch a horu; a zase nič ho nemůže lepšie povzbudiť k zapovrhnutiu nízkych a márných časných věcí tohoto světa, jako pohľad z vrchu a hory na nižiny a doliny. — Hľa tak čarovnou mocou vládnú vrchy a hory na srdce člověka!

Takéto základy Hospodinove nachádzame na svätých horách v židovstvě, kresťanstvě a vöbec v člověčenstvě!

Jakěže ale základy Hospodinove nachádzame na Svätej hore Ostrihomskej? — Dějiny a osúdy tejto sv. hory, tohoto sv. Siona Ostrihomskeho, t. j. dějiny Cirkve Ostrihomskej staré i nové, radostné i žalostné, a slavné činia predmět týchže základov Hospodinových. Budeme tedy v nasledujúcom pojednávaní uvažovať: 1) staré, radostné i žalostné od časov Gejzových až do padnutia do moci tureckej a potomneého konečneého vyvrátěnia Basiliky Ostrih. (977—1543. . .); 2) staré žalostné a slavné, keď arcibiskupská stolica sídlila v Trnavě, od vyvrátěnia starej až do podniknutia novej Basiliky (1543. . . — 1820); 3) nové, radostné a slavné od podniknutia až do dnešnieho slavněho vysviacania novej Basiliky Ostrihomskej (1820 — 1856. d. 31. Augusta.)

I

Dějiny Cirkve Ostrihomskej staré, radostné i žalostné od časov Gejzových až do padnutia do moci tureckej a potomneého konečneého vyvrátěnia Basiliky Ostrihomskej (977—1543...).

Či a jaké základy Hospodinove byly na hradě ostrihomskom pred přichodom Uhrov do země Panonskej, o tom dějepis mlčí. Nakolko ale vieme, že už dávno predtým v jeho susedstvě kvitlo biskupstvo nítrianske: rozumně predpokladať můžeme, že už i sem dosť včasne zasiahly lúče — žiary evanjelia Kristovho. skrze sv. apoštolov Cyrilla a Methoda už jedným stoletím pred přichodom Uhrov medzi Panonskými Slovanmi hlásaneého a utvrdeného, a tak i to predpokladať můžeme, že — jestli nie na samom hradě ostrihomskom — aspon v blízkosti jeho mali okolo bývajúci kresťani svôj kostol.

Po přichodě Uhrov do země Panonskej, ich vödca **GEJZA** vyvolil si za sídlo hrad ostrihomský, odkud

ridil podrobený moci svojej národ-uhorský. Jeho manželka Šarolta kresťanka, dcéra kniežata Sedmohradského, potom Bruno, biskup verdenský, posol cisára Otona I natoľko pôsobili na ňého, že požiadal biskupa pasavského Pilgrina, aby mu dostatočný počet kňazov poslal, jakových mu Pilgrin ai poslal z kláštorov bavorských, ktorí o nezadluho vyše päť tisíc prednejších Uhrov na vieru Kristovu obrátili a pokrstili, od ktorých sa i sám Gejza dal v kresťanskom náboženstve vyučiť a r. 977 pokrstiť. Novopokrstěný o nič horlivějšie nepečoval, jako aby národ uhorský od pohanstva k viere Kristovej previedol. — On kdekoľvek stádo Kristovo povstalo, dal svojimi nákladkami chrámy staváť. — Však ale tyto jeho spasitedlné snáhy sa s veľikým odporom potkávaly, nad čím sa on veľmi rmútil. Lež o nezadluho prišlo mu potěšenie z neba. Ukázal sa mu totižto vo sně mládenec spanilej postavy, ktorý takto k němu prehovoril: „Pokoj tebe, Kristov zvolenec! Zlož zo seba starosť. Narodí sa ti syn, skrze ktorého Pán vôľu svoju zplní; jemu je pred mnohými kráľmi za zemskou korunou nebeská pripravená. V príhodný čas bude poslaný k tebe muž boží; ty ho príjmi uctive a zachovaj jeho učenie věrně v srdci svojom“ (Carthuius l. c.): A keď sa vyplnenie tohoto viděnia zblížovalo, ukázal sa tiež i jeho manželke Šaroltě vo snách mládenec, nebeským světľom otočený, ktorý ju takto oslovil: „Dúfaj v Pánu a buď istá, že porodíš syna, ktorý v krajine tejto bude prvý nosiť korunu a bude jako kráľ nad týmto národom panovať: a preto mu ai máš dať moje meno pri krstě. Šarolta ale sa uctivo pýtala mládenca, kdo je on, a jaké má meno; na čo on odpověděl: „Já som Štěfan, medzi věriacimi prvý, ktorý smrťou pre učenie Kristovo podstúpenou mučedlnicku korunu obdržal.“ Gejza týmto svojim a manželky-ným viděním dojatý dal hneď na hradě ostrihomskom vystaviť chrám k účtě sv. Štěfana prvomučedlnika, ktorý už i bez toho hneď od počiatku tu uvedeného kresťanstva byl obzvlásteť ctěný. — O nezadluho po onom viděni porodila (r. 978) Šarolta syna Vajk-om pomenovaného. — Keď tento 15 rok věku svojeho byl dosiahol a prísahu věrnosti od krajinských stavov byl prijial, priniesol (994.) istý mních menom Pappas zo Segnie Gejzovi tú novinu: že jeden Svätý, idúci z Ríma žiada pres Uhorsko tiahnuť, a tu nové stádo Kristovo vo viere posilniť. Svätý tento byl sv. Vojtěch, biskup pražský, syn Slavinka, českého vojvody, a miláček cisára, pred niekoľko rokami predtým od bezbožníkov z Prahy vyhnaný; na to mních, najprv na hore kasinskej, a potom v kláštore u sv. Bonifaca a Aleša v Rímě, naposledy na žiadosť českého ľudu do Prahy sa navracujúci. Gejza hneď zatusil v ňom toho svätého muža, ktorého príchod mu byl pred šestnásti rokami zvěstovan i, splešav v duchu, dal mníchovi tomu dôstojné komonstvo, ktoré by sv. Vojtěcha do Ostrihomu doprovadilo, kam ai najvyšších hodnostárov krajiny povolal a Otonovi III cisárovi príchod sv. Vojtěcha oznámil, želajúc, aby slavnosť sv. krstu, ktorý sa má jeho synovi Vajkovi uděliť, svojou prítomnosťou jako krstný otec vyvýšil. S došľými sem vysokými hosťmi radil sa Gejza o prostriedkoch, pohanstvo úplně vykoreniti a kresťanstvo v celej krajine zaprovadiť. I bylo uzavreno, k cieľu tomuto čím najslavnějšie a najdôraznějšie upotrebovať príchod apoštolského muža, Vojtěcha. Aby ale Uhria k tak dôležitým událostiam skrze nějaký radostný čin pripravení byli: tedy byl Gejzov syn u prítomnosti magnášov krajiny prostredkovaním Otona cisára s Gyzelou, sestrou bavorského vojvody zasnúben, a toto pre nový národ najvyš čestné zasnúbenie bylo skvostně sláveno. — Hneď po príchodě (995) slavného biskupa byl úkon sv. krstu s Vajk-om, predně však od svätého biskupa v kresťanskom náboženstve vyučeným, veřejně pred-sävzätý, pri ktorom, rukama sv. Vojtěcha okrstěný, obdržal meno Štěfana. Cisár jako krstný otec podaroval sv. Štěfanovi kopiu, relikviami z klincov sv. križa a kopiou sv. Mauricia posvätěnú, s právom, ju podľa obyčaja cisárkeho všade nosiť. Čo sv. Vojtěch vykonal na sv. Štěfanovi, to vykonávali toho samého dňa i jeho spoludělnici na ostatních Uhroch, vyučovaním sv. Vojtěcha obrátěných. — Sv. biskup do Prahy povolaný, nemohol sa dľuho baviť v Uhorsku. I nastúpil cestu do Čiech proti vrchu Panonskému, na ktorý vrch ho sám Gejza i so synom svojim odprovádzal, aby mu tam veľkolepú stavbu kláštora pred tromá rokami započatú ukázal. Aby sa ale toto znamenité dielo tým skôr dokonalo, zanechal tam sv. Vojtěch z komonstva svojego mnicha Pappasa (Radlu)*. — Tuná i sám Vojtěch za některý čas v tichej samotnosti sotrvával, poučujúc sv. Štěfana, aby tento svojemu trojnásobnému povolaniu, jako apoštol, jako zákonodarca a kráľ náležitě sodpovědať mohol. **) Odtuďto sa vrátil sv. Vojtěch do Prahy, — potom odišiel do Polska, a z Polska do Pruska, obracať pohanov na vieru Kristovu, od ktorých ale byl ukrutně zavražděný (997.).

SV. ŠTEFAN, hneď nasledujúceho roku po svojom zasnúbení (996) sobášěný v Gandersheimě s Gyzelou, od Gerberggy tamějšej opátky, dcéry to Henrika I cisára, najprv jako vojvodkyně lotringskej

*) Vita S. Adalberti in Actis SS. l. c. Katona l. c. p. 662 seq.

**) Feszlers Geschichte der Ungern. 1. Bd. S. 314.

potom jako kráľovnej francúzov ovdovělej, pilne vychovávanou, prejav po smrti (997.) svojho otca Gejzy správu krajiny, vŕeckými silami sa jal kresť. náboženstvo čím ďal a ďal v krajine rozširovať. Prevýšiv s pomocou božskou nepriateľov viery, nadělil podľa slúbu kostoly džmami vŕech včej; stavbu kláštora sv. Martina na vrchu Panonskom od Gejzy započatú dokonala a kláštor mnohými statkami nadal; reholníkov z rozličných strán sveta k sebe, cieľom rozširovania v jeho krajine kresťanstva, prichádzajúcich laskavě prijímal a do kláštorov, sebou vzbudovaných a štědre nadaných, uvádzal; aby katol. náboženstvo v krajine utvrdil, založil arcibiskupstvo ostrihomské a desať biskupstiev v Uhorsku, ktoré i statkami a výsadami bohatě nadal, a ktoré pápež nie len potvrdil, ale i Štěfana za svojho náměstníka v zridzovaní chrámov ustanovil a, pomenovav ho apoštolom Uhrov a jako kráľa pozdraviv, poslal mu korunu. Sv. Štěfan takto od pápeža vyznačený, zvolil prebl. P. Mariu, ktorú on pres celý život obzvláště ctil, za Patrónku krajiny, a deň jej nanebevzátia dňom „Velkej Panej“ nazývať a čím najpobožnějšie sláviť narídil; ku ktorej cti a ku cti sv. Vojtěcha biskupa a mučedníka, za patróna krajiny a zvláště arcibiskupstva ostrihomského zvoleného, vybudoval na hradě ostrihomskom veľkolepú basiliku metropolitánsku, v ktorej ai byl r. 1000 od Dominika 1. arcibiskupa korunou od pápeža obdržanou korunovan. Tento svätý Kráľ nie len v krajine nepoččetné chrámy a kláštory povystavoval, lež i von z krajiny svoju náboženskú štědrost pomníkami oslávil. A síce: v Ríme vystavil kapitulu pre 12 kanonikov k úctě sv. Štěfana prvomučedníka a hospodné domy pre pútnikov; v Jeruzaleme kláštor, a v Carihradě veľkolepý chrám. On politickú správu krajiny najmúdrejšimi zákonmi a ustanoveniami utvrdil; on byl velmi pobožný, horlivý, spravodlivý, naproti poblúdivým milostivý a naproti chudobným milosrdný. Prešel do lepšieho života r. 1038 na slavnosť nanebevzátia P. Marie, jako sebe to byl od Boha modlitbami vyžiadal, pochovaný v Stolnom Bělohradě. Keď jeho tělo zrázrakami oslavené na žiadost sv. Ladislava kráľa bylo vydvihnuté, ostatnie údy těla zdaly sa byť porušené, len pravá ruka cele neporušená nalezena byla, ktorej značná časť sa v Budiné v kostole u sv. Žigmunda slavně cti. Dva kúsky jeho sv. těla: jeden totižto z rebra a druhý z lebky (cranium), spolu i s ostatkami sv. Imricha, vódcu, a s ramenom sv. Ladislava kráľa, v Ostrihomě oddávna chráněné, terajší Prímaš, Jeho Eminencia p. Kardinál Ján Scitovszky, arcibiskup ostrih. do skvostného strieborného, 214 lótvov ľažkého relikviára d. 12. Jan. r. 1855 uložil, a tak český týchto Svätých, čo dobrodinco v Cirkve Uhorskej, hodnosť chrámu metropol. a pobožnosť vėriacich i týmto spôsobom pozdvihnul. —

Bydlením Gejzy vódcu Uhrov, naroděním, krstom, zasnúbením, korunovaním sv. Štěfana a skrze něho vystavením arcibiskupskej stolice i sídlením arcibiskupov na hradě ostrihomskom stala sa Cirkov Ostrihomská kolískou kresťanstva, matkou vŕeckých ostatních cirkví a stredištěm jednoty viery v Uhorsku. — Poněvác ale džjiny tejto od časov sv. Štěfana osnovali ostrihomskí arcibiskupi svojimi činmi: tedy činy týchto sostavujú džjiny Cirkve Ostrihoskej, ktoré nasledujúcim poriadkom týchže arcibiskupov, sebe na ostrihomskom prestole nastupovavšich, sa takto snujú *):

1) **DOMINIK I.** (1000—1002). Jeho pričinením byla Basilika metropol. ku cti prebl. P. Marie a sv. Vojtěcha na hradě ostrihomskom od sv. Štěfana kráľa vybudovana, a ktorý ai v něj sv. Štěfana korunoval.

2) Blahosl. **SEBASTIAN** (1002—1036), miláček sv. Štěfana, ktorý oslepnuv, obdržal zázračně zrak nazpät po 3 rokoch.

3) **DOMINIK II.** (1037), ktorý pochovával sv. Štěfana, — zavražděný vo Vathovskom zbürení.

4) **BENEDIK I.** (1055.)

5) **DERSFI** (1067.)

6) **NEHEMIÁŠ** (1075.)

7) **ŠTEFAN I.** (1093.)

8) **ACHA** (1093.)

9) **SERAFIN** (1094), pod ktorým na synodě Sabolčskej byly mnohé užitočné cirk. zákony strany svätěnia dñi nedělných a sviatočných, zachovávaní póstov a opravovania posvätných budov vynesené.

10) **VAVRINEC** (1105), mocný skutkom i slovom; sprovádzal Kolomanna kráľa do Dalmatska.

11) **MARCELL** (1119—1124) sprovádzal tiež Štěfana II. kráľa do Dalmatska.

12) **FELICIAN** (1133—1149), miláček Bely II. slepého, ktorého r. 1137 sprovádzal na vrch Panonský, kde u jeho prítomnosti vysviacal chrám sv. Martina, z požiaru v nověvzkriesený a od Bely II. štědre nadaný.

13) **MARTIRIUS** (1150—1158). Velmi krásně ozdobil Basiliku ostrihomskú r. 1156, vystaviv v něj vlastným nákladkom skvostný oltár, posvätiv ho cti „Velkej Panej Uhrov“ a narídív, aby sa kanonici každodenně u oltára toho schádzavali a tam jutrně a nešpory k jej úctě vykonávali, každú ale sobotu spievav

*) Podľa lat. diela „Memoria Ecclesiae Strigoniensis Anno 1856 Die 31 Augusti consecratae. Pestini Typis Basilii Kozma 1856“, ktoré slavná metropol. Kapitula ostrihomská k slavnosti vysviacania novej Basiliky Ostrihoskej vydala.

sv. mšu o blahosl. P. Marii slávil; — obdržal od Gejzy II. kráľa daň zo soli v Náně a Parkáně pre túže Basiliku.

14) Blahosl. **LUKÁŠ BÁNFI** (1158—1178). — Po smrti Martiria ukradol gróf Jordan, prefekt kráľ. pokladu, drahocenné perly z Basiliky Ostrihomskej, ktoré ale Bánfi nazpät cestou práva dobyl.

Tento svätý muž bránil Cirkev proti východnému a západnému rozkolníctvu s prospěchom; prostredkoval u Štěstana III. kráľa a u pápeža k zahojeniu rán Cirkvi pozavdávanych; pochoval r. 1173 tohože Štěstana III. kráľa v Ostrihomě; pre svätobylosť, ktorou vynikal, od spisovateľov toho veku už za živa svätým menovaný, po smrti ale mnohými zázrakami oslávený. Robert arcib. ostrih. a ostatní biskupi Uhorskí, potomně i Ondrej II. kráľ pevně o to nástojili u pápeža, aby byl za Svätého prohlášen; lež kanonizácia jeho je eště dosavád zavěšená.

15) **MIKULÁŠ I.** (1180—1183).

16) **JOB** (1185—1204). Medzi rokami 1188—1198 vyhorela Basilika Ostrihomská, ktorú ale Job z rumov veľkolepo vydvihnul okolo r. 1200. — Job obdržal od Imricha kráľa budovu kráľovskú na hradě ostrihomskom, a však eště nedostavánú; a založil na hradě tomto dvě kolegiálne kapitule sv. Jura a Tomáša, ktorých proboštovia byli spolu údami metropol. kapitule.

Job obdržal od Klimenta III. a Celestina III. pápežov potvrdenie práv arcibiskupských, menovitě: práva, korunovať kráľov a pravomocnosť nad ministrami domu kráľovského; obránil tiež pred Inocentom III. v Ríme svoje právo nad proboštvami a opátstvami, pod jeho pravomocnosťou postavenými, proti kaločskému arcibiskupovi. Pod nim byl Ladislav kráľ vyhlášen za Svätého.

17) **GUILIELMUS** čili **UGRINUS** (1204).

18) **JÁN I.** (1205—1223), ktorý obdržal od Ondreja II. kráľa desiatok z dôchodkov moněty, kdekolvěk v Uhorsku razenej.

19) **TOMÁŠ I.** (1224—1225).

20) **ROBERT** (1226—1238), apoštol Kumánov, ktorých obrátil na vieru Kristovu: za ktorú zásluhu dostal od pápeža titul Posla Apošt. Stolice. On vyniesol interdikt na celú krajinu, preto: že sä Ondrej II. kráľ nedal k jeho napomenutiu nakloniť, aby dôchodky kráľ. a svätej koruny židom a izmaelitom k opatrovaniu nedával.

21) **Matěj** († 39—1241) Tomuto r. 1239 dovolil Bela IV. kráľ pod hradom ostrih. stavať město arcibiskupské, teraz v odné rečené, aby totižto arcibiskup mal svoje vlastné město, ktorýmžto by sä rozoznávalo sidlo Prímaša Uhorského, jak od Sv. Stolice Apoštolskej, tak i od prvého kráľa sv. Štěstana vyznamenané.

Arcibiskup tento padnul v boji proti Tatárom pri potoku Šajově i s mnohými inými biskupmi.

22) **STEFAN II. de VANCHA biskup-kardinál** (1242—1252), vymenovaný od Inocenta IV. r. 1243 poslom apoštolským v Chorvátsku a Dalmatsku, aby krajiny tyto od blúdivov očistil. Pápež, poznav lepšie jeho čnosti, keď prišiel do Ríma v meně kráľa Bely IV. pýtať pomoc proti Tatárom, vymenoval ho biskupom-kardinálom a povolal do Ríma zaujať biskupskú stolicu přanestinskú, menujúc ho „hviezdou vznešenou a spanilou, ligotajúcou sä na blankytě Cirkve, ktorá sä má do Rímskej Cirkve postaviť, aby táto jeho bleskom ožarovaná tým jasnějšie svietila.“ Prešel tedy do Ríma, podržav 300 mariek striebra z dôchodkov arcib. ostrih. ročité, odkud potom prišiel do Uhorska jako posol Apoštolskej Stolice.

Okolo r. 1240 Šimon Španielčan hrdinsky bránil Basiliku proti útoku Tatárov. — V tieto časy obzvláštňou pobožnosťou naproti Bohu a láskou k bližnému vynikal v Ostrihomě blahosl. **Euseb**, kanonik metropol. kapitule. Dom jeho býval vždy otvorený chudobným a tým, ktorí potrebovali nějakú radu. Po vyhostění tatárov z krajiny s privolením Štěstana de Vancha arcib. odobral sä r. 1250 na púšť Piliš, kde si domček sv. Kríža vystavil a, povolav ta pustovníkov sv. Pavla, predpísal im regulu reholnicku, ktorá len roku 1308 došla i s řadom pápežského potvrdenia.

23) **Benedik II.** (1254—1261) obohatil Basiliku plnomocnými odpustkami k slavnosti sv. Petra a Pavla, od Alexandra IV. pápeža vyžiadányi, a obdržal k jej lepšiemu nadaniu statky Vadkert od Bely IV. kráľa, od ktorého dostal i palác kráľovský na hradě ostrihomskom.

24) **Filip** (1262—1272) vyžiadal od Bely IV. kráľovské potvrdenie hlavnějších výsad Basiliky, vo výťahu složených. — Do Basiliky tejto dal preniesť tělo Bely IV. kráľa z kostola minoritov, ktoré ale bylo týmto na ích prosbu navrátěno.

Za časov tohoto arcibiskupa žila blahosl. Margareta, dcéra Bely IV. kráľa, jako mníška na sihoti bl. P. Marie, teraz Margaretskou menovanej, ktorú arcibiskup ten r. 1271. zomrelú slavně pochoval.

25) **MIKULÁŠ II.** (1273).

26) **BENEDIK III.** (1275—1277) obdržal dva majere Sermen pre Basiliku od biskupa vesprímskeho, za ktoré mu ale postúpil v záměnu kostol tihanský, s tým sebě vyhraděným právom: aby beneficiát kostola tohoto, příduc na synodu do Ostrihomu, v znak svojej predošlej od metropolitity ostrihomského odvislosti povinný byl jednu 10 mariek řažků voskovicu na hlavný oltár Basiliky oběťovať.

27) **Lodomír** (1279—1298) rozmnožil majetok Basiliky mnohými statkami, obzvláště městom Rožňavou, které mu Ondrej III. kráľ na uznalosť jeho zásluh o utlačěnie občanského povstania r. 1291 byl daroval.

Arcibiskup tento skrze Mikuláša IV. pápeža povzbudžený vyvolával kresťanov v Uhorsku, Polsku, Čechách, Rakúsoch, Štyrsku, Slavonsku, Korutánsku a v Istrii do boja proti Tatarom, Saracenom, Neugerom a iným pohanom. 28) REHOR (1298—1303) byl zavražden v povstaní Kolumnenskom, keď byl na návšteve Bonifaca, pápeža v Anagnii.

29) MICHAL (1303—1304).

Vaclav kráľ český rozzlobený, že kapitula ostrihomska odoprela poslušnosť jeho synovi, ktorého on Uhrom za kráľa porúčal a vtískal, vtrhol r. 1304 s vojskom do Ostrihomu a, v útek zahnav Michala arcibiskupa a vylámav dvere hradu a Basiliky, vybral zo sakrystie sväte nádoby, výsady a listiny, týkajúce sa šľachty uhorskej i Basiliky, ktoré z čiastky zničil, z čiastky sebou preč odniesol.

30) TOMÁŠ II. (1305—1320), neohrozený obranca práv Cirkve.

Arcibiskup tento snažil sa Vaclavom spustošenú a v niektorých čiastkach už k pádu naklonenú Basiliku opraviť, a tých, ktorí Vaclavovi ju pustošiť pomáhali, vyobcoval z Cirkve.

31) **Boleslav** (1320—1328), vojvoda tostenský veľmi svätého života. Keď kobyľky celú úrodu v krajine ničily, byly na jeho modlitby vinice od nich ušetrené.

Arcibiskup tento vydobyl nazpät Basilike mestečko Nisidor, ktoré jej bylo nepravé a násilne odňaté.

32) MIKULÁŠ III. (1329—1330).

33) **CHANADIN z TELEGDU** (1330—1349) nariadil, aby sa po celej krajine večer „Anjel Páně“ zvonievalo; vnově a veľkolepe vystavil z těsaných kameňov svätinu Basiliky, už od základu vyvrátenú; na Basiliku dal nový krov; znútra túto ozdobil a drahými kalichami, posvätnými nádobami a šatami hojně opatril; zvonku ale ju upevnil hradbami; palác tiež arcibiskupský už oddávna opustený a neobyvatelný obnovil, a pristavil k němu dvě utěšené kaplnky; obnovil chrám kolegiálny sv. Jura mučedl. de viridi Campo Strigoniensi a počet 4 kanonikov u tohoto povýšil na 8, ktorých i poriadně nadal; město Ostrihom upevnil, silnými múrami obohnal a v ňom viac kostolov vystavil.

34) MIKULÁŠ IV. z Monoslova (1350—1358).

35) MIKULÁŠ V. (1359—1366). Keď s palatínom tiahol do Bosny pokoriť povstalcov a bludovčercov, ukradli mu na cestě dvojnásobnú pečať kráľovskú.

36) TOMÁŠ III. (1367—1376). Jeho vybídnutím poslal kráľ Ludvik misiónárov Františkánov do Bosny, Rascie a Bulgarska obracať bludovčercov, ktorážto missia zdarným prospěchom korunovaná byla.

37) JÁN II. (1376—1378). Byl v Ríme u hrobu sv. apoštolov.

38) **DEMETER kardinál** (1379—1387). Ešte jako biskup záhrebský od kráľa Ludvika k vyrovnaniu rozkolníctva pápežského najprv do Aveniony ku Klimentovi 7, potom do Ríma k Urbanovi 6. pápežovi poslaný, tomto poslednějšiemu tak sa svojimi schopnosťami a čnosťami zalúbil, že ho kardinálom vymenoval.

Kardinál tento vybudoval r. 1384 u boku Basiliky, nadal a plnomocnými odpustkami nadělil kaplnku „najs. Božieho Těla.“

39) **JÁN III. z KANIZE** (1387—1418). Opravil chrám sv. Štěfana prvomučedníka, už k pádu naklonený a povýšil ho r. 1391 na kolegiálny, založiv pri ňom novú kapitolu. Na tomže hradě ostrih. vystavil r. 1396 kaplnku na česť prebl. P. Marie vedľa Basiliky oproti chrámu sv. Štěfana prvomuč., ustanoviv za jej ríditeľa jednoho z kanonikov a pridav mu 4 kaplánov — a nariadil, aby v něj deň i noc lampa horela.

Od Bonifaca IX. pápeža održal, krom práv primacie, i hodnosť a práva Posla Zroděného na celú Uhorskú krajinu rozšírené. — V Kostnici r. 1417 po čas sněmu cirk. byl od Žigmunda s dvoma kardinálmi sebě v ústrety idúceho slavně privítan. Dal chytiť a uväzniť Jarolyma pražského, majstra Husitov, chcejúceho svoje blúdné učenie v Budině rozširovať.

40) JURO I. gróf z HOHENLOHU (1422—1423).

41. **Juro II. z Palócu** (1423—1439). Ochraňoval na hradě ostrih. svätú korunu s kráľ. klenotmi sebě svěřenú.

Husitov s pastýrskou bedlivosťou presledoval a podvracoval.

42. **DYONISIUS** (Diviš) de **SZÉCS—ZÉCH kardinál** (1440—1465). Poněvác Basilika potrebovala většej opravy: vyjednával na provinc. synodě v Ostrihomě r. 1449 o prostriedkoch k jej opraveniu potrebných. Chanadin síce (jako powyše) jej svätinu byl vzbudoval od základu, lež ostatnie jej čiastky byly k pádu nachýlené. Mikuláš V. pápež, vyrozuměv vůlu Divišovu, naložil jeho duchovenstvu k nadrečenému cíelu prísně 2,000 dukátov složit. Gubernátor Uhorska Ján Hunyady a iní krajinskí velikáši tiež velikú sumu peňazí medzi sebou sohnali; k čemu prišly i iné prispěvky od pobožného ľudu. Prostriedkami týmito byla celá Basilika, skvostnějšia jako predošlá, za 4 roky vystavená a r. 1453 v nedělu po sv. Martině pri assistencii 7 biskupov diecesánskych slavně vysviacaná. — Na fond obnovenej Basiliky poručil v závětě 8,000 dukátov, ktoré ale byly od kráľa na vojnu proti turkom obrátěné.

Obdržal od Mikuláša V. pápeža vo dvoch bullách potvrđenie práv primacie a zroděného posolstva, na celé Uhorsko a na všecky k němu pripojeně, i ktoré by sa budúcně k němu pripojily, krajiny rozšírené. — So sv. Jánom Kapistránom, Jánom Hunyadym a s inými vyvolával Uhrov proti turkom do boja. Byl prítomný voleniu Kalista III. pápeža v Ríme. Korunoval Ladislava Posthuma za kráľa českého v Prahe a Matíáša kráľa v Stolnom Bělehradě.

43) **JÁN IV.** víťaz od **ZREDNY** (1465—1472.). Basiliku pokryl dachom plitkým, aby sa dážd' a sneh z neho ľahko zpuštal, zo sklovitých škridlic, ktoré by v čas požiaru vzdorovaly ohňu; ju obohatil zlatými a striebornými nádobami a drahocenným oděvom, a jej podlahu vydláždil porfyrovým kameňom; hrad ale opatril knihovnou, na latinské a recké rukopisy bohatou, potom dvoranou, v ktorej byly podobizne vŕeckých kráľov Uhorských, hvézdárnou a teplými i zimnými lážňami, a ozdobil dvojakou zahradou a prechádzaliskami. — Jeho hrobový kameň sa v kryptě novej Basiliky zachováva.

Vychoval synov Jána Hunyedy-ho: a preto stál vo veľkej milosti u Matiaša kráľa, od ktorého ešte jako biskup veľko-váradský obdržal nadaním biharskú stolicu pre seba i pre nástupcov svojich na večité časy. Založil v Prešporku akademiu, a tamže i vikariát zřídil, ktorého vikár, probošt prešporský, byl spolu vicekancelárom tejže akademie. Akademiu túto učíteli z Talianskej a Francúzskej na ňu povolani učinili slavnou. On Uhorskú krajinu učinil sídlom vied a umění. Matiašovi sa zproneveril preto: že praj tento veľkými podatkami ľud tlačil, statky cirkevné podržiaval a, nevšímajúc seba zákonov, krajinu ľubovolně řídil. S kráľom však skoro směrený, zponenáhla ale opäť lapený, za krátky čas vo Vyšehradě jako väzeň držaný, a odtud vyslobodený zomrel o niekoľko mesiacov v Ostrihomě od žialu.

44) **JÁN V. ALEMÁN** (1473—1476.). Z nizkeho rodu, — od prelátov a veľmožov vychovaný a Matiašovi kráľovi pre známosť mnohých jazykov milý. Prestúpil k Friderikovi III. cisárovi, Matiašovmu revnitelovi, zväbený nádejom od neho obdržať arcibiskupstvo solnohradské, ktoré i neskôr obdržal.

45) **Ján VI. z Arragonie** kardinál (1480—1485). Syn Ferdinanda kráľa neapolitánskeho a brat Beatrice kráľovny uhorskej. — Navráťiv sa do Ríma, zapustil stolicu arcibiskupskú.

Kardinál tento vystavil u sieni Basiliky kaplnku sv. „Michala“

46) **HIPOLYT ESTENSKÝ** diakon-kardinál (1487—1496), vojvoda Ferarský, vnuk Beatrice kráľovny uhorskej. V 7 roku od Matiaša hrála administrátorom arcibiskupstva ostrih. menovaný, od Inocenta VIII. pápeža ale len na veľiké dotieranie Matiašovo potvrdený; potomně od Vladislava kráľa od arcib. stolice pre mladosť věku odsadený stal sa biskupom jágerským.

47) **TOMÁŠ BAKÁČ** kardinál (1497—1521). Byl dva razy v Rímě. Po čas prvého tam pobytu byl od Alexandra VI. pápeža ozdoben purpurou kardinálskou; po čas druhého ale byl prítomný sněmu Lateranskému 5. a voleniu nového pápeža, slúživ pred volením v konklávě sv. mšu o Duchu Svätom. Málo chybělo, že nebyl za pápeža vyvolen. Od novozvoleného pápeža Leva X. obdržal potvrdenie práv primacie a zroděného posolstva na celé Uhorsko i na vŕecky s nim spojené krajiny. Byl spolu i patriarchou carihradským. Křížový pochod proti turkom vystrojil.

Meno svoje zvěčnil vystavením r. 1506—1507 kaplnky, „Zvěstovaniu bl. P. Marie“ posväťenej, ktorou Basilike na južnom boku, kde vybudovaná stála, mnoho blesku dodal, a ktorá od zakladateľa svojeho meno „Bakáčovskej“ zdědčila. Jej stěny byly z porfyrového kameňa; sklepenie krásily pozlátěné platny a dach byl pokrytý postriebrenými, jako mušle, ligotavými škridlicami. — Kaplnka táto podstúpila tie same osudy, ktoré i sama Basilika, jež byla čiastkou; okrem že r. 1543, a potomně, keď Basilika byla od turkov rozborená, ona cele od zkazy zachovaná až doposavád stojí. Ona v čas tureckého opanovania slúžila turkom za mošeu; keď ale turkov odtud r. 1683 vyprášili, byla nákladkom metropol. kapitule opravena a k službám božím posväťena, ku ktorej potom r. 1717 byl zvláštny beneficiát ustanoven, aby v něj každý deň na úmysel jej Zakladateľa sv. mšu slúžival. Do něj putúva, v něj sa spovědá a sviatosť oltárňu prijíma pobožný ľud ostrihomský i prespolný — zblízka i zďaleka. K pozdvihnutiu jeho pobožnosti obdaroval Lev X. a v najnovějšom čase Pius IX. na prosbu Jeho Eminencie p. kardinála kniežata prímaša Jána Scitovszkého kaplnku túto plnomocnými odpustkami k slavnosti Zoslania Ducha Sv. — Kaplnka táto byla zo svojego miesta do terajšej novej Basiliky na levo tak majstrovsky prenesena, že svoju predošlú vnútrnú i zovnútrnú podobu docela podržala. — V kaplnke tejto i vtedy, keď byla v rukách tureckých, sa zo starobylosti zachoval oltár z mramoru massivného; len že mramorový križik z neho turci byli vylomili, na miesto ktorého ale byl iný z pozlátěného gypsu k slavnosti najvyš. príchodu Jeho c. kr. apošt. Veličenstva Františka Jozefa do Ostrihomu d. 2. Julia 1852 vystaven; zachovaly sa tiež tri mramor. stupně pred oltárom, (dlažba je z novějšieho věku); zachovala sa priestranná tabula nad oltárom z kararského mramoru, ktorá u samého vrchu predstavuje obraz Zvěstovania P. Marie, trochu nižie 4 Evanjelistov a na samom kraji ku Basilike obraz zakladateľa, — dielo to krásnej rezby; zachovaly sa ai 4 mosadzné svietniky. — Obraz bl. P. Marie nad tabernákulom je síce z novějšieho věku, lež je pomníkom starodávnej pobožnosti k Bohorodičke. Ústne podanie o tomto obraze to prináša: že na drevě malovaný, keď turkov z hradu vyhnali, byl v hnoji nalezený, potom ale od bar. Jura Max. Schuknechta, cis. generála, komandanta hradu obnovený a pobožně ctěný. Pozdější komandant hradu Adam Erős dal ho do rámu z rýdzeho striebra zapraviť, ktorý, keď sa kaplnka do novej Basiliky prestavovala, byl do kaplnky u vrchu sv. Tomáša, cti sv. Štěfana prvomučedl. posväťenej, zanesen, odtud ale r. 1850. v 2. nedělu po veľkej noci u prítomnosti veľkého množstva pobožného ľudu v processii, Kniežatom Prímašom vedenej, od infulátnych opátov na svoje predošlé miesto slavně prenesen. — Nad oltárom u samého vrchu sklepenia kaplnky je 6 mramor. kresiel pre tolko kanonikov, Zakladateľom Bakáčim zříděných a nadaných; patrný je tam okrúhly oblok, na miesto sklen-

ných tablic, zrkadlá majúci; nad kruchtou (chórom) ale vidno výklenok, predstavujúci srdce trňovou korunou obložené s chronostikom: „DIVAE MATRI.“, rok vystavenia kaplnky ukazujúcim.

48) **JURO III.** zo **SAKMÁRU** (1521—1524). Poručil v zväžte 60,000 dukátov na vykúpenie zámkov, za korunu uhorskú v záloh daných; ktoré sa ale na vojnu proti turkom vynaložili musely.

49) **Ladislav zo Zalky** (1524—1526). Byl jeden z najučenějších mužov Európy svojho veku. On apoštol-skou horlivosťou Kalixtinov a Pikardov Čechov na katolícku vieru obracal, ktorých ale obrátiť nemohol, tých; aby Cir-kvi väčšími neškodili, hamoval; proteštantom, svoje nové učenie v baňských mestách, Budině a Sedmohradsku rozširoval chcejúcim, znamenitý odpor kládol, a nebezpečenstvo od vlasti, ktorým turci — už susedné južné krajiny pustošiaci a pod-maňujúci — jej hrozili, najímajúc vlastným nákladom vojsko a obetujúc poklady kostolov, odvrátil sa usiloval. — Pred odchodom svojim na bojište ku Moháču, narídl verejně modlitby, pobožnosti a pösty k vyprosenu vítazstva nad nepriate-ľom kresťanstva od Boha. Však ale padnul v zúfalom a pre krajinu osúdnom boji i s kráľom Ludvikom II., s mnohými inými biskupmi a květom junáctva uhorského, bojovav u boku kráľa neohrozeně: za vlasti s láskou, za Boha s pobožao-šťou, za kráľa s věrností a pre věčnosť s údatnosťou.

50) **Pavel z Vardy** (1526—1549). Dosadnul na arcib. stolicu v tých najpoväzlivejších časoch, kde z jednej strany novotári viery a turek, z druhej ale vnútrné vojny pre korunu krajine konečnú zkazu chystali. Byl veľmi uhladě-ných mravov. — Vystavil pevnosť Novozámsku.

Po nešťastnej bitke pri Moháči krajina padla turkom v korisť. Hrad ostrihomský sa ešte potom dosť dluho držal, ačpráve turci už po susedný majer arcibiskupský Pusztá-Maróth, kde nesčíslné množstvo kresťan-ov do hôr utekajúcich zavraždili, táborom rozložení byli. — Potom r. 1529 Soliman, cisár turecký, ťiahnuv s ohromnou silou vojska k vybojovaniu Viedne, zastal pred Ostrihomom a Pavla z Vardy, arcibiskupa, prinútil prísť do logru svojho, ktorý ale, skoro z tak veľikého nebezpečenstva vyviaznuv, odovzdal hrad Ferdinandovi I. kráľovi. — On ani u prostried toho najväššieho hrmotu zbroje na povznesenie služieb Božích nezapomenul, vystaviv preskvostný oltár „najs. Kríža“ v Basilike. — R. 1532 Ludvik Gritti — Zápoľovským a tureckým vojskom podporovaný — nadarmo opäť dobýval hrad ostrihomský; a už vtedy byly domy kapitulske, zovnútra hradu sa nachádzajúce, od samých vlastníkov jejich — kanonikov — aby nepriateľovi prístup do hradu nepolačovaly, zkazené. — R. ale 1543 hrad, len 1,600 mužami, talian-skými to, španielskymi a německými vojákmi — na čele Tomáša Liskana a Frant. Salamanky — bráněný, nemohúc sile 24,000 Solimanovho vojska, všecko ohňom a mečom pustošiacého ďalej odolať, musel sa turkovi poddať d. 10. Aug. — Arcibiskup Pavel z Vardy a Kapitula zutěkali so svätým nárá-dím a archivom, najprv do Bretislavy (Prešporku) a potom odtuď do Trnavy. — Keď hrad do rúk tureckých padnul, zajatý byl od turkov veľký probošť Sbardellatus i s inými 3 kanoniky; odtuď ale hneď na slo-bodu prepustěni. — Basilika pod dobývaním velikú škodu utrpěla, a od turkov v zbrojárnu, Bakáčovská ale kaplnka v mošeu obrátěná: tamta síce len do r. 1595, v ktorom arcivojvoda Matěj hrad nepriateľovi odňal, v stavě nerozbornom udržaná, lež pod týmto a o 10 rokov pod druhým — keď hrad do rúk tureckých opäť padnul — útokom docela vyvrátěná*), táto ale až do našich časov všemohúcou rukou Božou zachovaná byla.

V tejto 600-ročnej době držané byly v Ostrihomě konventy r. 1137 u prítomnosti Bely II. a r. 1169 u prítomnosti Štěfana III. kráľa; — potom synody provinciálne a národně v rokoch: 1114. 1256. 1292. 1294. okolo r. 1350—1358. 1359. 1371. 1382. 1390. 1449. 1450. 1493, a porady biskupské r. 1431. — Držané byly tiež synody provinciálne a národně: v Sabolči r. 1092; v Budině okolo r. 1290 pod Lodomírom arcibiskupom; v Udvardě r. 1309, a v Kaloči r. 1318. Na ktorých bylo velmi mnoho dobrého a užitočného pre Cirkev jak celú uhorskú vôbec, tak pre ostrihomskú zvláště ustanoveno.

*) S Basilikou zkazu vzaly i altarie v něj pozakladané, jichž nadanie väšším dielom v domoch a vinohradoch — podobně od turkov spustošených a nikdy viac nazpäť neodbráněných — záležalo, nasledujúce: 1) Najs. Trojice; 2) sv. Jána Krst.; 3) sv. Stanislava; 4) sv. Margarěty panny; 5) sv. Kríža; 6) sv. Mikuláša; 7) sv. Anny; 8) sv. Jura; 9) sv. Ladislava; 10) sv. Michala archanj.; 11) sv. Vojtěcha (ktorú Jeho Emin. p. kardinál knieža primas Ján Scitovszky r. 1856 vzkriesil); 12) sv. Kataríny a 13) bl. P. Marie. — Prechovaly sa až do našich časov len tyto dvě: 1) sv. Petra apošt. a 2) sv. Lucie panny a mučednice.

K Basilike byly, okrem Bakáčovskej, nasledujúce kaplnky pristavené: 1) Najs. těla Kristovho, od Demetra kard. a arcib. r. 1380; — 2) prebl. nanebevzätej P. Marie u boku Basiliky, od Jána z Kaniže arcib. r. 1396; — 3) sv. Jindřicha pod vážou k severu, od Michala z Kestolca, lektora a kan. ostrih. predr. 1499; — 4) sv. Ondreja pod vážou k juhu, od Ondreja z Papy, kanonika ostr. r. 1503; — a 5) sv. Michala archanjela zovnútra brány Basiliky, od Arfarella Ferrata, kastellána ostrih. vystavená. — Tyto 3 poslednie byly s Basilikou v čas opanovania tureckého rozbořené.

Basilike sükvěké chrámy a kláštory — ozdoba to a sláva jak hradu, tak města Ostrihomu — s ňou väšším dielom od tureckých bar-barov znivočené, byly nasledujúce: I. Na hradě: chrám sv. Štěfana prvomučedníka, od Gejzy vödca vystavený, v ňomž sv. Štěfan král byl křtěný; a to miesto, kde sa sv. Štěfan narodil, bylo na kaplnku, onomu chrámu pristavenú, pretvorenu, ktorúto kaplnku Ján Kaniža arcib. rozšířil a na kolegiálny chrám povýšil; chrám tento byl vyvrátěn r. 1543. — II. Dolu okolo hradu: 1) sv. Jura mučedl. i s proboštvom sv. Jura de viridi Campo Strig. a s kolegiálnou kapitulou, od tatárov a kumánov vyvrátěný; od Chanadina z Telegdu r. 1337 vzkriesený a r. 1543 i s městem tohože mena od turkov rozbořeny; — 2) sv. Ambroža, r. 1457 plnom. odpustkami nadělený; do tohoto sa vodievala z Basiliky processia na Božie Tělo; — 3) sv. Ladislava, r. 1425 farský to kostol města arcibiskupského; — 4) bl. P. Marie na siohti medzi malým Dunajom, ku kláštoru mníšek pristavený, r. 1543 rozbořený. — III. V chotěre a okolo chotěra mě-stečka sv. Tomáša: 5) sv. Tomáša mučedl. kantuařenského někdy v Anglicku arcibiskupa, s proboštvom sv. Tomáša de monte Strig., už z počiatku 13 stoletia kolegiálny, r. 1543 vyvrátěný; — 6) sv. Jána Krst. pod prihorím Ostr. sv. Tomáša, farský, o ňomž sa r. 1397 zmienka činí; — 8) sv. Anny, okolo r. 1262 vystavený, kostol to pustovnký sv. Augustína, ktorým Ondrej král r. 1291 pos-túpil tak řečenú zem Armen v v Ostrihomě, aby si tu kláštor vystavil; — 9) chrám Dominikánov r. 1231 sv. Katarině panny a mučedl., potom sv. Dominikovi a naposledy sv. Martinovi posväťený; prevor týchto Theodorik pre svoju velikú horlivosť

Dějiny Cirkve Ostrihomskej staré, žalostné a slavné, keď arcibiskupská stolica sídlila v Trnavě, od vyvrátenia starej až do podniknutia novej Basiliky Ostrihomskej (1543. . . —1820).

Boh všemohúci síce Cirkev svoju vždycky ochraňuje, zastáva a v pravom učení Jednorodného Syna svojego udržuje; lež dopúšťa na ňu častokrát i suzenia; ponížuje ju, aby sa potom vo väčšom blesku zaligotala, aby jej víťazstvo nad nepriateľmi bolo tým slavnéjšie; kladie ju na zkúšku, aby, čo je zlato v nej, sa v ohni zlatom byť osvedčilo. — Nikdy zaiste väčšie pohromy nezatriasly Cirkvou Uhorskou, ani nikdy táto nestála tak blízko na kraji prepasti, jako keď po nešťastnej bitke pri Moháči padala vlasť naša kus za kusom v korisť tureckým barbarom, svojemu tyranstvu vŕečke tie kraje, ktoré ležia niže čiary, od Záhrebu, pres Salavár pri Blatenskom jazere, pres Mošon, Komárno, Sereď, Leopoldov, Topolčany, sv. Benedik, Pukanec, Bzovik, Lučenec, Onod, Tokaj, Salmár tiahnutej, podmaňujúcim a bašov svojich so silnými posádkami v Ostrihomě, Budíně, Vesprímě, Pátkostoloch, Kaloči, Vacově, Jágre, Solníku, Hatvaně, Váradě, Temesváre a inde osadzujúcim. — Čo väčšiu ešte od tejto ranu usužovanej Cirkvi a vlasti zavadávalo, bylo to: že kde by sa jej vlastní synovia byli malusiloval tohoto obecného nepriateľa kresťanstva spojenými silami von z krajiny vyprášiť, tyto — prestúpivše mnohí z nich už ku protestantizmu, už k odbojcom — vo spoločných medzi sebou sporoch, krvavých náboženských a občanských vojnách v prospech tureckého tyrana rozdrobovali; áno čo viac ešte s týmto držali, volajúc ho na pomoc proti kráľovi a katolikom, jako Štĕf. Bočka y, ktorý s turkom krajinu až po Prešporok mečom a ohňom plienil a podmanil, — jako Gábor Bethlen, ktorý kromě vŕeckých uhorských proteštantov, mnoho tisíc turkov i chána tatárskeho so štyrcať tisíc tatarmi na vlasť túto vyvolajúc, štyri razy proti kráľovi bojoval, — jako Juro Rákóczy, ktorý v tej istej spoločnosti vojnu náboženskú opäť rozjatril, — jako Imrich Tököly, ktorý neslýchanými prosbami turka k tomu naklonil, že sa tento s tristokrát tisíci mahomedánmi do krajiny vrátil a Viedeň obľahnuť. Ani jeden ani druhý neuspokojil sa prvej, pokiaľ niekoľko stolíc a poddanstva od kráľa a krajiny neobsiahol; a vtedy sa i turkom, jakožto spoločníkom, hodný diel z toho dostal. Hľa tak hynula a hynúť musela ubohá vlasť naša, a upadovala v ňej Cirkev kat. pri takom nešťastnom hospodárení! Tak k. p. v arcibiskupstve ostrihomskom, kde pred tým viac jako 900 fár a množstvo kláštorov kvitlo, okolo r. 1560 už sa ani len 100 nenachádzalo kalolických.

A však Prozreteľnosť Božská práve vtedy, keď sa na blankyť vlasti a Cirkve najväčšími zaľmievalo a bliskalo; keď najväčšia búrka zúrila; keď sa už lodička Kristova takmer topila a každý verný a pobožný syn Matky Cirkve k Bohu volal: „Pane! zachovaj nás, hynieme;“ práve vtedy vo vyhnanstve trnavskom vzbudila a postavila najhorlivejších arcibiskupov na priestol zapustenej Cirkve Ostrihomskej, pod tureckým jarmom vo väzení stonajúcej, ktorí zakladaním dobrých škôl a uvádzaním do krajiny Jezovitov sa snažili zahojiť rany, Cirkvi katol. od turka a novotárov tak hlboko pozatínané. Im nebola žiadna práca ľahká, ani žiadnych bojov pre Cirkev Matku kat. sa nezhrozili, lež sa jako múry oproti nepriateľským útokom postavili. Čo tedy barbarstvo a novotárstvo Cirkvi katol. odňalo, to ich štĕdrosť a múdrosť, to jezovitská horlivosť,

v obracaní Kumánov na vieru Kristovu stal sa r. 1228 biskupom. — IV. V mestě kráľovskom Ostr.: 10) sv. Mikuláša bisk. r. 1528 farský; — 11) sv. Kríža r. 1528 farský; — 12) sv. Marie Magd., stál už r. 1264, a r. 1528 farský; — 13) sv. Vavrinca farský, stál už r. 1288; — 14) sv. Petra na najkrajnejšom konci mesta, už r. 1294 jako farský známy; r. ale 1619 sa predstavuje pod menom sv. apoštolov Petra a Pavla; — 15) kostol Minoritov k „pomocnici bl. P. Marie“ i s kláštorom r. 1250 od Bely IV. kráľa vystavený, v ktorom byl tento i so synom a s manželkou pochovaný. Ich tělá pod Filipom arcib. do Basiliky prenesené, byly kostolu tomuto na žiadosť reholníkov a prímluvu pápežovu navrátené. Ludvik I. kráľ u Aversy poraněný narídil, aby, zomre-li, hlava a srdce jeho k matke zanesené v kostole tomto pochovano bylo. Vráťiv sa ale šťastlivo do krajiny, daroval r. 1352 minorítom — jako záloh svojego, budúceho tam pochovania — pás zo zlatých reťazí zo 404 zlatých (dukátov) shotovený. Kostol tento i s kláštorom byl r. 1541 od turkov zruťený. Minorítí ale byli opäť v Ostrihomě uvedení. — V. V chotáre mesta Ostrihoma: 16) sv. Kosmy a Damiana mučedl. v majeri Zamard; — 17) neznámeho mena farský v majeri Bajom, medzi chotárom Ostrihomským a Kestölcským; — 18) bl. P. Marie de Campo Strig., opátsky rádu Cistercitov, o nomž sa r. 1269 zmienka činí; — 19) sv. Egidia, ktorý sa r. 1272 spomína; — 20) sv. Pavla k Dunaju a na cestě k Táthu, ktorý sa spomína r. 1370; — 21) sv. Štĕfana kráľa bratov Hošpitalárov sv. Jána Jeruzalemského, ináč Krížnikov sv. Štĕfana kráľa de Strigonio okolo r. 1161—1181 i s ich domom vystavený. Gejza totižto II. kráľ Krížnikom týmto, pro ktorých i v Jeruzalemě kostol a hospodný dom pre pocestných byl vystavil, daroval mnoho zemí a dreva ku stavániu domov v Ostrihomě. Majere a země jejich, potom jako byli r. 1522 odišli brániť ostrov Rhodus, odkud' sa ani viac nenavrátili, pripadly najprv světskému proboštvu „najs. Trojice“ od tépice Budinských a potom semeníšťu sv. Štĕfana darovaním kráľovským. Konvent tento byl památný i preto: že tuná Ondrej II. kráľ u přítomnosti Jakuba Pránestina, zvoleného posla Stolice Apošt. a iných biskupov a velmožov r. 1233 výsadu o slobodách Cirkve, jako tiež i svoje kráľ. slovo, že Saracenov a Ismaelitov viac k veřejným úřadom na zkazu kresťanov nepřipustí, slavnou přísahou potvrdil.

Byli v Ostrihomě i Templári. — Benediktínov do Ostrihomu uviedol bl. Sebastian arcib., bývalý pred tým Benediktín, ktorí miesto kanonikov zastupovali, — z počiatku ale 12. stololetia nastúpili kanonici zo světského duchovenstva, v ktorom věku bylo i opátstvo sv. Benedika blízko Ostrihomu zříděné. — Byli tiež v Ostrih. i Krížnici sv. Lazara (Cruciferi S. Lazari) okolo r. 1233.

Ostrihom tedy v době tejto počítaval 23 kostolov i s Basilikou; 5 kapitúl: 1 metropol. a 4 kolegiálne: sv. Jura, sv. Tomáša, sv. Štĕfana prvomučedl. a u kaplnky Bakáčovskej; tri regulárne domy rádiv rytířských a 11 iných reholných domov, ktoré metropol. Cirkev, jakožto kňažnu, a matku vŕeckých ostatných v krajine na spôsob vojska obstupujúc, byli predvalmi proti návalom nepriateľským.

nado všetko ale ochrana a pomoc Kráľov z najjasnejšieho Domu Habsburgského z väčšej stránky vynadobudla. — Rád tak slavných veku tohoto po Martinusiusovi otvára Mikuláš Oláh.

51) **JURO IV MARTINUSIUS** kardinál (1549). Predtým reholník Pavlín. Od vojakov Kastildého, vódca Ferdinandovho v logri Alvinci zavraždený.

52) **MIKULÁŠ VI. OLÁH** (1553—1568). Uviedol r. 1561 Jezovitov do Trnavy a založil tam semenišťe bl. P. M., od Pázmána sv. Štefanovi posvätené, r. ale 1850 podľa pôvodného úmyslu zakladateľovho do Ostrihomu prenesené. V Trnavě držal 5 synód, na ktorých mnoho pre Cirkev užitočného ustanoveno.

53) **ANTON VERANTIUS** (1569—1573.). Od Solimana, keď jako posol kráľa Ferdinanda o pokoj s nim vyjednával, uväznený, a teprv o 6. rokov silným dotieraním kráľovských dvorov na slobodu prepustený, neskôr ale jako posol Maximiliána kráľa učinil priméрие s turkom na 8 rokov. A vtedy, navrátiť sa šťastlivě do krajiny, stal sa arcib. ostrih. Byl veľkodušný, učený, výmluvný a na podiv spôsobilý; vládnuł známosťou mnohých jazykov.

Po jeho smrti arcibiskupstvo bylo za 23 rokov od 1573—1596 upráznené, na veľikú ztratu kat. Cirkve. Fiškus kráľ. statky arcib. prisúdil pokladu štátnemu, dlhými vojnami vyčerpanému.

R. 1595 arcivojvoda Matěj vytrhnul hrad ostrihomský z moci tureckej po dvoměsáčnom krutom dobývaní. Pápež Kliment 8, počuv o tomto víťazstvě, uradovaný šel peši z Vatikánu do chrámu bl. P. M. nad Minervou, verejné poďakovné služby božie a modlitby vykonávať.

Rudolf kráľ, ponosami pápežov a Uhrov domrzený, teprv po šťastlivom tomto vybojovaní hradu ostrih. v nasledujúcom roku vymenoval arcibiskupa ostrihomského v osobě Štěf. Fejérkövi-ho.

54) **ŠTEFAN III FEJÉRKÖVI** (1596).

55) **JÁN VII KUTASY** (1597—1601). Jako posol kráľ. dotieral u iných dvorov európejských na pomoc proti turkom. Počet duchovenstva rozmnožoval a rozširovaníu protestantismu všemožné prekážky v cestu kládol.

Kutasy hneď, jako na arcibiskupskú stolicu dosadnul, navštívil hrad ostrihomský, z moci tureckej r. 1595 vyslobodený, chcějúc sa tu stále osídliť; lež nemohol od nepriateľa žiadaného k cieľu tomu pokoja vyjednať. — Po jeho smrti byla arcib. stolica za 6 rokov upráznená.

R. 1605. opäť padnul do rúk tureckých hrad ostrihomský po 10-ročnom oslobodení: a vtedy byla Basilika vonkoncom od základu vyvrátená.

56) **FRANTIŠEK I. FORGÁČH** kardinál (1607—1615). Veľmi podporoval vedy a obcoval s učenými; byl veľiký dobrodinca Jezovitov. Na krajinskom sněmě r. 1608 v meně duchovenstva proteštoval proti tým článkom pacifikácie viedenskej, ktorými sa katol. Cirkvi a zvlášť Jezovitom krivda činila, ku ktorej proteštácii pridal Pázmán Jezovita, neskôr arcibiskup, dôraznú obranu rádu svojeho. Uviedol do Trnavy Jezovitov, mníšky ale sv. Dominika preniesol z Trnavy do Prešporku s povolením pápežovým. Zomrel v Sv. Križi na cestě do sliačských kúpeľov za príčinou nemoci postavený.

57) **PETER PÁZMÁNY** kardinál (1616—1637.) Z kalvinských rodičov zroděný navrátil sa do lóna Cirkve kat. v 13 roku veku svojeho. Medzi Jezovitov prijatý, poslaný byl najprv do Krakova, potom do Viedne a naposledy do Ríma študoval. V Rímě sa stal doktorom bohoslovía; odtud sa dostal do Hradca za profesora filosofie a theologie; odtuďto prišiel jako missionár do Uhorska, kde si veľikú pověšť vydobyl obrátěním palatina Žigmunda Forgáča luterána na kat. vieru, ktorého ani vlastný jeho brat František kardinál pri všeckom snažení nemohol obrátiť. Po smrti kard. Forgáča stal sa arcibisk. ostrih. Celé jeho snaženie bylo, hluboko upadnutú Cirkev Uhorskú pozdvihnúť, — čo sa mu ai podarilo: vyše 50 slavných rodín proteštantských do lóna kat. Cirkve nazpäť uviedol; počet ostatních ním obrátěních je nesmierny; mnoho výborných učenností plynych diel popísal, z ktorých vyšlo 28 tiskom na světlo; byl výmluvný a neohrozený obranca Neпоškvrněného Počatia P. Marie; znamenitě bránil práva primaciálne; založil vo Viedni semenišťe pre klerikov, Pazmaneumom nazvané, so základinou 100,000 zl.; v Trnavě ústav vychovávaci pre mládež slachtickú; Jezovitom v Prešporku vystavil kollegium a školy, zloživ základinu 50,000 zl.; r. 1631 v Trnavě vnově založil a rozšíril semenišťe sv. Štefana; r. 1635 vystavil tam universitu, z bohosloveckej a filozofickej fakulty záležajúcu, učiniv základinu 60,000 zl. v hotovosti a 40,000 zl. v úpise Ferdinanda II cis. a kráľa, ktoré mu zostal dlužen za nákladky do Ríma v posolských záležitosťach, aby totižto urýchlil pokoj medzi kniežatmi německými, a pre chudobných žiakov založil ústav Albertinský; Františkánom v Trnavě a Nových Zámkoch vystavil klášťory; pre mladíkov do Ríma študoval idúcich zložil istinu 1,333 dukátov; pre chudobných žiačikov ale, ktorí rochétkou oděti lampáš pred velebnou sviatosťou k nemocnému prednášajú, v Prešporku a Trnavě po 3,000 zl. Mnohé synody v Trnavě vydržiaval. O tomto preslavnom arcibiskupovi je to pamätno: že všeckých svojich nástupcov v 17 stolecí znal: Imrich Losy byl jeho generálny vikár; Juro Lippay jeho dobrý priateľ a vykonávaťel závetu; Szelepcsényi-ho v Rímě, Szécsényi-ho ale vo Viedni vychovával dal a Kolloníča v Komárně krstil. — Pochovan je v Prešporku v kryptě chrámu kolegiálneho.

Za jeho časov kvitnul ctihodný **Marek Krisinsky**, kanonik ostrihomský, ktorý k správě statkov opátstva Széplak blízko Košíc vypravený, od Rákoczy-ho z nenávisti viery chytěný, do pút okovaný, za tri dni hladom morený, ukrutně katovaný d. 6. Sept. 1619 i s inými dvoma Jezovitmi podstúpil smrti mučedlnictva mečom. Strany kanonísacie týchto troch neohrozených vyznavačov a mučedlníkov Kristových sa už Peter Pázmán s krajinskými stavmi r. 1628 u pápeža byl uchádzal; ktorej pravota sa opäť r. 1855 obnovila.

58) **IMRICH I. LOSY** (1637—1642). Zroděný z rodičov proteštantských jako žiak viery katol. prijal. Filozofiu a theologiu sa v Rímě vyučil. Keď v Uhorsku r. 1639 veľiký hlad panoval, rozdal veľikú silu obilia medzi chudobných; r. 1640 dobudoval a vysvätil v Prešporku klášťor pre Klarisky, ktorý už Pázmán stavať započal; tamže vystavil semenišťe pre klerikov „Emericanum“, cti sv. Imricha vódca posväťeně; r. 1638 držal synodu provinc. v Trnavě; vyskumával zázraky blahosl. Margarěty. Umrel a pochovan je v Trnavě.

59) **JURO V. LIPPAY** (1642—1666). Theologiu v Ríme študoval. Sihoľ Csálóköz, vyhostiv z něj novotárov viery, Jezovitom pod duchovnú opateru svěřil, a na něj kláštor sv. Antoňa pre Františkánov vystavil; na pevnosti Novozámsku — k odrážaniu tureckých útokov — 200.000 zl. vynaložil; Jezovitov proti opakovaným proteštantským nápadom bránil; proti pacifikácii lineckej, nakoľko byla katol. náboženstvu škodlivá, s duchovenstvom a stavmi katolíckymi prostredkoval; r. 1648 valnú synodu národnú v Trnavě vydržoval; podľa ustanovenia tejto hlavné semeníšte pre duchovnú mládež uhorskú, červeným oblekom vyznačenú, založil, ktoré ai r. 1649 slavně otvoril; Jezovitom v Trenčíně, ktorým Ján Püsky, biskup nitriansky, opátstvo na Skalici byl postúpil, zariadil král. diploma, a k založeniu tamže zkušebného domu pre nich velikú sumu peňazí zložil; r. 1654 znamenité relikvie sv. mučedníkov Aniceta, Desideria, Juliana, Kristíny, Priscilly, Semidie, Severiny a Serotiny d. 4. Aug. pri valnom všeckých stavov shromaždení průvodom v basilike sv. Jána v Trnavě veřejnému ctěniu vystavil; r. 1658 v Trnavě diecesánsku synodu vydržoval; na sjednotění Rusínov a Rumúnov (Valachov) s Cirkvou katol. neunaveně pracoval. Zomrel a pochovan v Prešporku. Pre nůdzných farárov znamenitú sumu poručil; Jezovitom a Františkánom tiež značné sumy v závětě zůstavil; s predchodcom svojim Losym fakultu juridickú na universitě trnavskej založil; každý teměr rok už v trnavskom, už trenčianskom kollegiumě svätými cvičeniami ducha svojego vzdělavál.

60) **JURO VI. SZELEPCSENYI** (1666—1685). V Ríme, kam byl od Pázmána poslan, sã vyučil thelogiu. Jako primaš zastával i úřad náměstníka královského. Poslaný dva razy k budinskému gubernátorovi tureckému. tri razy do Carihradu, dva razy do Sedmohradska a Polska, mnohé nebezpečenství života pre dobré vlasti podstúpil; vzbudoval v Trnavě semeníšte Mariánské; v Skalici ale, Levoči a Žilíně kláštory pre Jezovitov: uviedol do Prešporku milosrdných; byl veliký dobrodinec otcov z hory karmelskej; r. 1682 vydržoval synodu národnú v Trnavě. — Mal vyše 90 rokov, keď zomrel v Litovici na Moravě, pochovaný v Maria-Celách, ktoré on za živa oltáři a drahotinami ponadarúval. Jeho horlivosťou sã v jednom kraji arcibiskupstva ostrih. vyše 63.000 poblůdílych do lóna Cirkve katolíckej navrátilo.

R. 1680 sã rozpočaly ukrutné krvavé války z čiasťky občanské, z čiasťky turecké. Turek prosbami a slůbami Imricha Tököly-ho, náčelníka to povstalcov proteštantských vyvábený, s 300.000 ozbrojeného vojska vrazil do krajiny a r. 1683 oblahol Viedeň. Na kraji prepasti stálo celé kresťanstvo, jestliže sã pošastí turkom Viedeň vybojovať: to cítili všeci mocnáři kresťanskí, a preto slovom rímskeho pápeža byla krížová vojna vyhlášená. Zo všeckých strán sã valily pluky kresťanské k osloboděniu Viedně: tam sã ustanovil Karol Lotharingský s Němcami, tam Ján Sobiecki s Poliakmi. Nepriatel v ukrutnej bitke prevýšený, z Rakúska vyhnaný a až do Uhorska prenasledovaný. Pred Ostrihomom na Parkánskom poli stála druhá veliká válka, pod ktorou byli turci dňa 25. Aug. r. 1683 z hradu a města ostrihomského vyhoděni; tretia válka stála na Moháči; štvrtá pri Budíně: r. 1686 padol Budín do rúk kresťanských a turci z jednoho města po druhom vybití, pomálu z celej krajiny až za Dunaj zahnaní, od tej doby moc a vládu svoju nad Uhorskom nemohli, Bohu chvála! viac vydobyť. O tejto vojně sã může povědať, že odkud najistějšia záhuba hrozila ľudu kresťanskému, odtud milost a láska božia nám blaho, radost a život utvorila. — Ach bylo to srdečné a nábožné plesanie vlastencov našich, keď po 150-ročnom tureckom útisku mahomedánov von vyhodit, na chrámy a věže od kresť. praotcov stavané znamenie sv. kríža vystavit, rozptílené obce bratov znova spojit a pokoj radostný požívat mohli. I rany, Cirkvi katol. od tých starodávnych Thurzovcov, Perényovcov, Törökovcov, Magóčovcov, Bočkayovcov, Bethlenovcov, Rakóczovcov s prenasledovaním katol. kňazov, odnímáním chrámov a svádzáním ľudu pospolitěho pozatínané, v době tejto aspon dielom zahojené byly. Ožily v hrobch svojich hiskupstvá, vládou tureckou alebo utlačěním proteštantským pochované; ožila Cirkev v Ostrihomě, Nitre, Pátikostoloch, Jágre, Vacově, Kaloči, Čanádě, Sedmohradsku; fary a chrámy božie znova sã zridzovaly a všecko, kde čo chybělo, a usporiadať sã dalo, je usporiádano.

61) **JURO VII. SZÉCHÉNYI** (1685—1695). Vo Viedni v Pazmaneumě, kam byl od Pázmána poslaný, sã vyučil thelogiu. Byl najprv biskupom pátikostolským, potom vesprimským, rábským a posledně arcibiskupom kaločským. R. 1681 slávil svoje druhotiny kňazské vo Viedni v chrámě universitnom u prítomnosti Leopolda cisára, posla apoštolského a španielského a iných najprvnějšich ministrov. Poněvác byl od všeckých držáný za svätého, bohatěho a učěného, acprávé už velmi starý, byl r. 1685 arcibiskupom ostrihomským vymenovan. Neslychaná je to dobročinnost, ktorú on Cirkvi uhorskej, cisárskemu pokladu a ľudom každěho stavu vždy preukazoval. Prv než sã stal primašom, vystavil od základu a nadal kláštor pre Jezovitov v Rábě; Františkánom v Šimeghu vybudovl kláštor a město murom obohnal; basiliku a pevností rábsku, potom kaštiele Keszeó a Rákoš z rumov pozdvihnul; v Rábě semeníšte, konvikt špitál, v Kyseku kollegium pre Jezovitov, v Železnom hradě (Vašvarině) kláštor pre Dominikánov, v Sobotě a v Sv. Gothardě kostoly vystavil. Jako arcibiskup ostrih. v Budíně akademiu dobrých umění, konvikt a semeníšte; v Ostrihomě kollegium pre Jezovitov vzbudoval. Pre raněných vojákov 337.000 zlatých šajn. vyčítal. V Levoči a Trenčíně konvikt, v Pátikostoloch kollegium založil. V Ilavě Trinitárom, v Budíně Kapucinom, v Jágre Servítom, v městěčku Sv. Marii Pavlínom kláštory povystavoval. Okrem toho 8 iných kláštorov obnovil. Leopoldovi cisárovi v závětě 180.000 zl. k opraveniu budinskej a ostrihomskej pevnosti zanechal. Sto a viac rokov žil. Pochovaný je v Prešporku v chrámě sv. Martina. Zázrak to štědroty! Milostiny jeho bude vypravovať celá Cirkev Svätých.

62) **LEOPOLD KOLLONICS kardinál** (1695—1707). Od Pázmána v Komárně r. 1631 d. 26. Okt. krstěný, k rádu melitských rytírov pripočítaný Kandiu a Dardanelly proti turkom hrdinsky bránil: preto za kastelána v Me-

litě ustanovený. R. 1659 do kleriky prijatý, potom nitriansky a neskôr neoštadský biskup. Jeden z najhlavnějších pôvodcov víťazstva nad Turkami pri Viedni r. 1683 vydobytého. Potom rábsky biskup a r. 1686 kardinál. Byl prítomný zvoleniu Alexandra VIII. pápeža. O dva roky potom kaločský a o rok na to ostrihomský arcibiskup. Podivnou láskou k osi-ralým a opustným dietkam, ktoré v tureckom lógre posbieral a vychovať dal, slavný, ničoho neprenehchal, aby upadlé náboženstvo pozdvihol a neporušenosť kňazskej kázně (disciplíny) a cirkevných zákonov zachoval. Ku chrámu „najsv. Spasiteľa“ v Prešporke, ktorý r. 1672 odobral proteštantom preto, že ho proti kráľ. rozkazu vystavili, kollegium pre Jezuitov r. 1698 založil, ktorých roku tohoto i do Prešova a Komárna uviedol. V tú samu dobu i to šťastlivé proviedol, že národ rumunský (valašský) v sile vyše 100,000 hláv, odriekov sa rozkolníctva, prijal jednotu Rímskej Cirkve, potom jako Bohumil biskup tohoto národu a nástupca jeho Athanáz i s celým duchovenstvom blúd Photiusov byl zložil a s Rímom sa směřil. Pri tej príležitosti byl rozšírený a hojnějšie nadaný dom sv. Vojtěcha v Trnavě prvotně pre chudobných žiakov vystavený, kde by sa vychovávali klerici, ktorí by dnes zajtra na vzdělávaní Valachov pracovali. S kráľ. zástupcom komory (fiškusom) učinil r. 1703 smluvu, teraz Kolloničovskou zvanú, strany slobody prelátov závetý (testamenty) činil. — Zomrel vo Viedni, pochovan v Prešporke v chráme najsv. Spasiteľa.

63) **CHRISTIAN AUGUST kardinál**, vojvoda sásky (1707—1725). Najprv vojín nemalú účasť bral vo víťazstve nad Turkom pri Budině vydobytom; potom, odriekov sa proteštantizmu a stavu vojenského, vstúpil r. 1692 do stavu kňazského. Nadužívaní pri vykonávaní práva nadacieho od niektorých páchané jal sa odstrániť, k čemu mu i sám pápež Kliment XI. chuť dodával. Keď v Prešporke a v mnohých iných krajoch morová rana žúrila, utrápených peňažitě a pokrmom s podivnou ochotnosťou napomáhal; titul „Kniežata“ S. R. I. pre nástupcov svojich, arcibiskupov ostrih. od Karola VI. cisára vyžiadal r. 1714; kláštor Pavlínov v dolině Marianskej obzvlášť miloval, v ktorom ai najradšej meškal, zaměstknávajúc sa svätými cvičeniami a spovedaním kajúcich. Keď v Ratisboně sněmu rišských kniežat menom cisára predsedal, zomrel náramně. Pochovaný najprv v Maria-Celi, potom v Prešporke v chráme sv. Martina.

64) **IMRICH II ESZTERHÁZY gróf** (1725—1745). Najprv mních Pavlín. Běh bohoslovecký skončil v Rímě v německo-uhorskom kollegiumě. Potom — po konaní rozličných úradov v rade — biskup vacovský a neskôr vesprímsky. Muž to veľmi krotký a pobožný mnoho pre dobré náboženstva a zvelebenie Domu Božieho činil: v arcibiskupstve ostrih. veľmi mnoho kostolov a kaplniek už od základu povystavoval, už poobnovoval; v Prešporke chrám sv. Martina krásnou kaplnkou ku cti sv. Jána Almužníka zveličil; oltáre: bl. P. Marie, sv. Michala a hlavný sv. Martina nádherně ozdobil; v chrámoch: vesprímskom, záhrebskom, požeganskom, remetskom, thallenskom, vandorfenskom, trnavskom sv. Mikuláša, v Prešporke najsv. Spasiteľa, cellenskom a farkašfalvenskom pozostavil věčné pomníky svojej prehojnej štědrosti; Alžbětinkám v Prešporke kláštor vybudoval k opatrovaní nemocných; tiež i Trinitári, Piaristi, Kupačini a iní reholníci často zkúsili jeho dobročinnosť. R. 1738. slávil svoje druhotiny kňazské; r. 1741 d. 25 Junia korunoval Mariu Theresiu v Prešporke; r. 1745 putoval do Maria Celu, a ten samý rok zomrel v Prešporke; pochovaný tamže v kaplnke sv. Jána Almužníka. Je skoro k neuvěreníu, jak veľmi byl štědrý naproti chudobným. Keď mu služebníci hovorili, že pokladnica je vyčerpaná, on, sňav z hrdla zlatú reťaz, riekol: „Túto, nebude-li všeccko ostatnie stačič, vezmite, odpredajte, podelte, dajte chudobným.“

Po jeho smrti zůstávala arcib. stolica za 5 rokov a 6 mesiacov prázna.

65) **MIKULÁŠ VII CSÁKY gróf** (1751—1757.) ešě jako klerik filosofiu v Pazmaneumě študující už opát; theologii študoval v Rímě; potom biskup veľkováradský a onezadluho arcibiskup kaločský, vynikal svätorečnicťvom; mnohých poblúďilých na katol. vieru obrátil; fary svojej diecése skrze archidiákonov dal ponavšřivovať; mnohé kostoly a oltáre povystavoval; Valachov rozkolníkov v krajoch varadinských k jednotě římsko-katol. Cirkve priviedol, dav im biskupa z ích národu, ktorého i poriadně zaopatril. Veliký ctiteľ najsv. a nepoškvřněně počatej P. Marie pres celý život. Jeho pravolubosť, vlídnoš, štědroš naproti všecckým v nůdzi postaveným a uřahovanie-sa do svätej samotnosti zvěčnily pamiatku jeho. Zomrel v Prešporke; pochovaný tam v kaplnke sv. Jána Almužníka.

Po jeho smrti arcibiskupská stolica stála za 4 roky prázna.

66) **FRANTISEK II. BARKÓCZY gróf** (1761—1765). Za jeho časov nastal z povolenia pápeža Klimenta XIII obyčaj, pri sv. mši v kanoně spomínať meno panujúceho kniežata. R. 1762 držal kanonickú visitáciu v Cirkvi metropol. On prvý zpomedzi Primašov Uhorských nosil význaky rytírskeho řadu sv. Štěfana kráľa apošt. skrze slavnej pamäti Mariu Theresiu r. 1764 založeného. Na pušř sv. Kríža v Péliföldě na miesto krížníkov zaviedol Nazarenov. Horlil za zvelebenie Domu Božieho a byl veliký milovník umění. — Pochovan v Prešporke.

Po jeho smrti arcibiskupská stolica stála za 10 rokov a 6 mes. prázna.

67) **JOZEF I. BATTYÁNYI kardinál**, gróf (1776—1799). Pod ním bylo rozřahlé arcibiskupstvo ostrihomské, jako si to už volakedy Veliký Pázmán byl žiadal, tak poděleně, že z něho, okrem arcibiskupstva ostrihomského, na menšř priester obmedzeného, sufragánske biskupstvá: bystrické, rožňavské a spišské povstaly r. 1776. Pri ktorej príležitosti Batthyányimu uděleno právo, kanonikov ostrihomských a prešporských menovať. R. 1777 udělila najjasn. Maria Theresia kanonikom ostrih. právo, nosiř kríž obrazom sv. Vojtěcha vyznamenany, jakožto význak hodnosti jejich. R. 1778 stal sa kardinálom, a r. 1781 obdržal z rúk samého pápeža Pia VI červený galér, keď sa tento vysoký Hošř vo Viedni bavil. R. 1781 vo svojom a svojego duchovenstva meně prostredkoval proti rozkazom od najjasn. cisára Jozefa II. strany nezavislosti reholníkov od predstavených von z dědičných zemí bývajúcich, potom strany pápežských listov: „In Coena“ a „Unigenitus“ a strany placětu a censury knih povídávaným. Svornosř, medzi duchovenstvom a stá-
tom klesajúcu, udržal. Leopolda II v Prešporke, Františka I. ale v Budině za kráľov uhorských korunoval. Proti návrhu ústavy Leopoldovej prostredkoval. V Prešporke palác arcibiskupský vystavil; skoro všeccky fary arcibiskupstva ostrih. kanoničně ponavšřivoval. Zomrel v Prešporke.

Po jeho smrti arcibiskupská stolica byla 9 rokov prázna.

68) **KAROL AMBROŽ** arcivojvoda rakúsky (1808—1809), z administrátora biskupstva vacovského arci-

biskup ostrih. nastávajúce nebezpečenstvá vojny francúzskej popisovaním a za drahý peniaz najímaním vojniov odvrátiť sa usiloval; keď ale nemocných poranených vojakov laskavé navštívov a tšil, pritiahnul si nemoc a zomrel čo obeť lásky v 24 roku života, a tak najhojnejšie nádeje, ktoré poskytoval, prevčasná a náramná smrť zmarila. Zomrel v Tatě.

Po dobytí hradu Ostrihomskeho snažili sa arcibiskupi vyvrátenú Basiliku vnové vystaviť; lež týmto ich snám v cestě stály mnohé prekážky, nepríznivé katol. Cirkvi časy a vojny. Tak Juro Szelepcsényi arcibiskup poručil v zväťe 490 tisíc zl. na upevněnie hradu a vystavenie novej Basiliky, ktoré byl k osloboděniu města Viedně — na vydržiavanie cis. vojska vynaložil, a ktoré mu maly byť zo státneho pokladu vráťené, lež nikdy nenavráťené, preto: že byly k vyhostěniu nepriateľa kresťanstva vynaložené, — čo i sám pápež v tom smysle rozsúdil. — Juro Szécsényi arcib., už věkom zošlý stavec, — ačprávé nesmierně mnohé kláštory a chrám y po krajine povystavoval, — netrúfal si už pre starobu nějaké vätšie dielo započat, a pritom sa i na poručenstvo Szelepcsényiho spoliehal. — Leopold gr. Kollonich a vojvoda Christian August, inými státnými a europějskými záležitostami zanepráznení, nemohli Cirkvi Ostrihomskej tak, jako by si to byli žiadali, svoju pečlivost věnovat. — Imrich gr. Eszterházy, ačprávé bylo zákonně na krajinskom sněmě r. 1723 v 55 članku ustanoveno, aby sa arcibiskupská stolica a metropol. kapitula do svojego prvobytného sídla — do Ostrihomu z Trnavy navrátily, poněvác ale sa k stavaniu Basiliky a kapitulských domov veliké nákladky požadovaly, sám o to nástojil, aby sa věc táto, pokud nákladky tieto nebudú popredku spočítované a od Jeho cis. král. Veličenstva odobrené a vykázané, odložila. — Mikuláš gróf Csáky, dokonav jako arcibiskup kaločský stavbu chrámu kaločského, od r. 1751 arcibiskup ostrihonský, ináč naproti nižšiemu zamánstvu štědrý, nemal spôsobu novú a to vätšiu Basiliku vzbudovat. — František gr. Barkóczy, želajúc svoju arcibiskupskú stolicu i metropol. kapitolu do jej domova nazpät preniesť, a obdržav k tomu cieľu od slavnej pamäti Marie Theresie hrad Ostrihonský i s vojenskými budovami, uchopil sa s najvätšou horlivosťou tak vznešeného ale i lažkého diela, a už dvor hradu byl prečistil a vyrovnal, už i základy echrámu metropolitánskeho položil a vrch s vrchom prostriedkom klenutí a skrze triumfálnu bránu spojil; lež prevčasně odomrel dielu tak horlivě započatému. — Na položených už Barkóczym základoch Maria Theresia potom kostol ku cti „sv. Štěfana krála“, — ktorý ale nemal blesku kolíske a stredištu kresťanstva Uhorského a prestolu arcibiskupskému príměrného — z dôchodkov uprázňenej arcib. stolice vybudovala *) — Jozefovi kardinálovi gr. Batthányimu, od r. 1776—1799 arcibiskupovi ostrihonskému časy najprv ústavom cirkevným velmi nepríznivé, potom válečné nemohly chuti, ducha dodat takovým vätším podujatiam. — Arcivojvoda Karol Ambrož sotvá 1. rok seděl na prestole arcibiskupskom, umrev prevčasně r. 1809. — A tak uplynulo 137 rokov od vysloboděnia Ostrihomu z rúk tureckých, až keď naposledy — potom jako už byly teměr všecke biskupské chrám y v krajine poopravované a nanovo povystavované — Alexandrovi Rudnay-mu arcibiskupovi bylo od Boha popriato, s lepším prospěchom novú Basiliku stavat.

V tejto době medzi inými obzvláštňou svätobylosťou života a čnosťami Ostrihom osvěcovali, a preto i medzi blahoslavených počítaní bl. **Egid a Gál** (Havel), — obidva reholní synovia sv. Františka v kláštore ostrihonskom. — Obzvláštňou tiež nábožnosťou a klassickou latinčinou vynikal Kašpar **Ipoly**, kanonik ostrihonský, vznešený to príklad vlastného sebä mrtvenia († 1762), ktorýžto ostré železné reťaze po celom holom těle tuho poväzované a pozamikané nosil.

V tejto 277-ročnej době držané byly v Trnavě synody v rokoch; 1560, 1561, 1562, 1564, 1566, 1611, 1638, 1648, 1658, 1682, na ktorých bylo velmi mnoho dobrého a užitočného jak pre celú uhorskú Cirkev vöbec, tak pre ostrihonskú diccěsu zvláště ustanoveno.

III

Dějiny Cirkve Ostrihomskej nové, radostné a slavné, od podniknutia až do dnešnieho slavného vysviacania novej Basiliky Ostrihomskej (1820—1856 d. 31. Augusta.)

Po šťastlivě a slavně prevýšených vojnách francúzskych a navráťenom celej Europě, týmiže vojnamí hluboko zadržanej, pokoji a míre, Najjasnejší Cisár a Král slavnej pamäti František II po-

*) V době tejto — mimo kostola „sv. Štěfana krála“ na hradě, od Marie Theresie vystaveného — vybudované byly v Ostrihomě nasledující kostoly: I. Vo vodnom městě: 1) Sv. Štěfana prvomučedl., od Christiana Augusta arcibiskupa, vojvody sáskeho zbudovaný; — neskör, keď Jezoviti na protějšej straně svůj kostol vystavili, v bydlo farára vodného města preměněný; 2) sv. Ignáca, od Jura Széchényi-ho arcib. pre Jezovitov sem r. 1687 uvedených okolo r. 1738 vystavený; po zrušení týchto ale na miesto tamtoho sv. Štěfanského r. 1778 na farský obráťený, zemětrášením a povodňami veliké škody utrpěl, — a keď sa stolica arcib. a metropol. kapitula z Trnavy do Ostrihomu zo 277-ročného vyhnanstva navrátily, v dočasný katedrálňy chrám preměněn. Tu arcibiskup a kapitula svoje pobožnosti vykonáva; — 3) sv. Kríža s kláštorom Františkánskym, od Jura Széchényi-ho arcib. vystavený, pod Jozefom II. cisárom zavretý a kláštor zrušený. — II. V městěčku sv. Tomáša: 4) Sv. apoštolov Petra a Pavla, terajší farský, na základoch některého starodávneho najskör minoritského kostola r. 1699 vystavený; — 5) sv. Anny, teraz kvěťující spristaveným kláštorom, z pobožných prispěvkov věřících r. 1700—1717 vybudovaný.

výšiv r. 1819 na arcibiskupskú stolicu ostrihomskú, potom jako táto za 10 rokov byla uprázdněná, Alexandra Rudnaya, projavil tomuto svoju najvyššiu vôľu, aby stolica tá i s metropolitánskou kapitulou z Trnavy nazpät do Ostrihomu prenesena byla.

69) **ALEXANDER RUDNAY** kardinál (1819—1831) z Rudny a Diviackej Novejssi, v Nitrianskom Sv. Kríži d. 4. Oktobra r. 1760 zroděný, po dokonanom semeništnom běhu doktor bohoslovía, najprv kaplán v Častě a Sv. Benediku v ostrihomskom arcibiskupstvě, potom aktuár u vikariálneho úradu trnavského, na to kaplán u dvoru prímašského, sekretár úradu vikariálneho, farár korošský a vicearchidiakon distriktu veľkopolčanského, r. 1805 kanonik ostrihomský, potom opát bl. P. M. z Kološa, r. 1808 radca u kráľ. rady uhorskej a zvolený biskup ansarský, spolu vikár a auditor generálny v distriktě ostrihomskom, r. 1809 archidiakon šašvarský, radca dvorský, referendár u kráľ. uhorsko-dvorskej kancelárie a probošt sv. Tomáša de Monte Strig.; r. 1815 biskup sedmohradský, o štyri roky na to, tožto r. 1819 arcibiskup ostrihomský a naposledy r. 1828 kardinál; ktorý r. 1822 synodu národnú v Prešporke vydržoval; ktorý kostoly slob. kráľ. miest i některých obci v arcibiskupskom panstvě kanonicky ponavštivoval; ktorý Jeho cis. kráľ. apošt. Veličenstvo Ferdinanda za kráľa uhorského r. 1830 d. 28. Septembra korunoval a kanonikom kollegiálnej kapitule prešporskej križ hviezdátý k noseniu z hrdla zaopatril,

vyrozuměv túto najvyššiu vôľu Jeho c. kr. apošt. Veličenstva Františka II., hneď, jako dosadnul na arcib. stolicu, sa jal s celou horlivosťou stavať novú veľkolepú Basiliku na rozľahlom vrchu, na ktorom volakedy stál hrad a v blízkosti vyznačil priestranný grunt pre 22 domov kapitulských. Najprv sa tedy rozobrala budova kostola na česť sv. Štěfana kráľa, Barkóczy m započatého a Mariou Theresiou vystaveného. Aby sa ale i Basilika i domy kapitulské podľa učiněného plánu stavať mohly: musel sa najprv celý ten ohromný vrch rozkopať, jeho oboje úbočie znížiť a údolia zemou zaplniť. Hromada odvšad poodnášanej země 23,785 štvorhranných siah obnášala; nákladky ale na rozobranie budovy spomenutého Maria-Theresianského kostola 59,490 zl. vynášaly. Hlavný kameň Basiliky byl r. 1822 v deň sv. Vojtěcha (23. Apríla) s najväšou slavnosťou, ktorú Veliký Palatín Uhorský cis. kráľ. arciknieža Jozef so svojou manželkou pri shromaždení viac biskupov a krajinských vys. hodnostárov prítomnosťou svojou ozdobil, položen. Reč držal Jozef Kopácsy, tehďajší biskup stolnohradský, potomně Rudnay-ov na arcibiskupskej ostrih. stolici nástupca. A od tohoto času sa obrovskými krokami v započatom diele postupovalo, tak síce, že ešče toho samého roku celú hrubosť múrov základných a stĺpov, veľkolepú někdy dutinu držať majúcich, u základu bylo vidno. Tento za Dom Boží tak horlivě zaujatý Arcipastýr Rudnaya žiadnych zo seba nezpúšťal starostí, ani žiadnych nešetřil nákladkov, čoby sa čím najrýchlejšie v položených už základoch stavbou napredovalo. On vystavil domy pre kanonikov vo dvoch protějších rádoch na úbočiach vrchu a u prostried konča nich ohromnú pod vrchom k obecnému priechodu bránu; vodojem, ktorý vodu z Dunaja na hrad ženie; katakombu, a nad touto vytiahol hlavné stěny Basiliky až po samý dach; vnútra stien u brány z jednej strany vystavil kaplnku sv. Štěfana, z druhej ale strany majstrovsky prestavil Bakáčovskú; vystavil dvě priestranné sakrystie, dvě oratoria nad faldistorom pontifikálnym a trónom arcibiskupským, dva chody stĺpami okrášlené, ktoré někdy majú arcibiskupský palác s Basilikou spojovať, dvě najvyššie klenutia dutiny a hrubé základy pre semenišť. Staviteľ viedeňský Pavel Khunel o mnoho väčšie pripravoval návrhy a rysy, nežli by obmýšľaná doba niekoľko rokov a vypočítované nákladky k vyvedeniu toľkého diela byly dostačovaly, ktorých vykonanie svěřil príbuznému svojemu Jánovi Packh-ovi, sotvá ešče mužský věk dosiahnuvšiemu. Naposledy obraz, krst sv. Štěfana kráľa predstavujúci, ktorý by sa vystavil na hlavný oltár, Michalom Heszom, pověstným to akademickým maliarom v Jágre malovaný, zaopatřil nákladkom Jozefa Király, biskupa päťkostolského, pred tým kanonika ostrih. obětujúceho naň 6,000 zl., ktorý ale povýšeným neskôr stěnam svätiny a sklepeniu nepríměrný inam jest odkázan. Však ale nebylo mu dano dokončit tak horlivě započaté a konané dielo; umrel v kolere d. 13. Sept. r. 1831, pochovaný v krytě prímašskej pod Basilikou. — Vynaložil na stavbu Basiliky: 815,696 zl. 34 kr., v to pojímajúc i 134,340 zl. 39 kr. čo dobrovolné oběty duchovenstva diecesánskeho a iných dobrodincov světských.

Po smrti Alexandra Rudnaya arcibiskupská stolica byla 7 rokov (od 1831—1838) uprázdněná. — V době tejto sl. kráľ. uhorsko-dvorská komora vyplatila z medzitimných dôchodkov uprázdněného arcibiskupstva 76,600 zl. 33 kr. k dokončeniú sklepenia svätiny, k odprataniú země pred kapitulskými domy k městu ešče veľmi strmiacej a k zaopatreniú osobníctva stavbu spravujúceho.

70) **JOZEF II. KOPÁCSY** (1838—1847), dňa 30. Mája r. 1775 vo Vesprímě naroděný, potomně do kleriky prijatý, 1796 prefekt štúdií v semeništi vesprímskom, sekretár úradu vikariálneho, 1798 za kňaza posväťený, nasledujúceho roku professor dějin a práv cirkevných, 1805 prisedateľ sv. stolice, 1806 farár a potom o nezadluho kanonik vesprímsky, 1813 opát, probošt a archidiakon katedrálny, 1817 prelát kráľ. tabule, r. 1819 prisedateľ slavnej tabule sedmimužskej (septemvirálnej) a zvolený biskup pristinský, 1822 bělohradský, 1825 vesprímsky biskup, 1828 naj-tajnější radca slátny, 1838 ale, podržav administráciu biskupstva vesprímskeho na tri roky, aby Basiliku snadnějšie stavať mohol, arcibiskup ostrihomský; i ty najťažšie věci trpělivosťou v práci, bystrosťou úmu, zralosťou súdu a stálosťou ducha

prevýšil; horlivo sa chopil zdvihnúť nadužívanie pri vstupovaní do miešaných manželstiev panujúce; novovystavenú kapitulou trnavskú d. 1. Jan. 1844 slavné inštalloval; pripraviteľnu pre učiteľov národných škôl v spoločnosti s metropol. kapitulou v Ostrihomě otvoril; mnohé ústavy pre vychovávanie mládeže, najmä ženského pohlavia, štedre ponadarúval; lodný most na Dunaji u Ostrihomu vystavil.

Tento pochvalne menovaný arcibiskup zvolil na miesto Jána Packha, vraždníckou rukou zo sveta zošlého, iného spôsobilieho staviteľa, menom Hilda, Peštana. Dielo započal odlúštením červeno-mramorových tabúl zo steny, preto: že farba táto nemilo na oči pôsobí a vlhkosť zadržuje; na miesto ktorých ale dal iné pópolobelavej strakavej farvy vyhladené povsádzať; nad svätinu už už zasklepenú dal krov zo škridlic s povkladanými sem i tam železnými platnami, a na pristavený k tomuto oproti Dunaju povlak 5 obrovských sôch postavil, a síce: na najkrajnejších koncoch sochy sv. Štefana a Ladislava, kráľov uhorských, medzi týmito sv. Petra a Pavla — každú 3 siahý a 1 šúch vysokú, — v prostriedku ale trochu od ostatných vyššiu, vyobrazujúcu náboženstvo v podobe matróny, pravé rameno povznášajúcej, levým ale kríž k plecu nachýlený držiacej a dvoma malými geniusy z oboch strán obstúpenej, ktoréžto tri podoby tri božské čnosti predstavujú; u nŕh tejto prostrednej sochy vystavil nápis: „Quae sursum sunt, quaerite:“ obě klenutia dutiny, už do hora vyvedené, poněvác nebyly dost pevné, dal rozobrať a iné dvě pevnějšie vystavil; na dutinu sebou vzbudovanú a železným krovom, meděnými platnami obťahnutým opatrenú vztýčil r. 1845 kríž; sklepenie svätiny dal skrze Ludvika Moralta, maliara mnichovského, za 20,000 zl. str. krásně „al Fresco“ malovať a obraz na hlavný oltár podľa vzorca najpověstnějšieho Ticiano za 1000 Napoleond'orov skrze Michala Angelo-Grigoletti Benatčana vyhotoviť; naposledy u vchodu do Basiliky položil základy dvoch osmohranných věží, ktoré až do polovice určenej vysokosti, t. j. až tam, kde majú byť hodiny, vytiahol. Medzitým umrel d. 18 Sept. r. 1847. — Nákladky na pokračovanie v stavbě pod týmto arcibiskupom učiněné, pojímajúc v ně i dobrovolné příspěvky 119,843 zl. 27 kr., vynášajú úhrnkom: 573,022 zl. 33 kr.

Po smrti Jozefa Kopácsy-ho sl. král. uhorsko-dvorská komora z medzitymných dôchodkov uprázňenej arcib. stolice vynaložil a 21,235 zl. 32 kr. k vypracovaniu nových návrhov a udrživaniu stavebného osobníctva.

71) JÁN VIII. HÁM (1848). Z kanonika jágerského r. 1827 biskup satmársky, r. 1848 od Jeho cis. kráľ. apošt. Veličenstva Ferdinanda V. arcibiskup menovaný; prv než dostal z Ríma potvrdenie, vzdal sa arcibiskupskej hodnosti r. 1849 a diecézu satmársku ďalej ridi.

72) JÁN IX. SCITOVSKÝ kardinál (1849) z Velikého Kéru, dňa 1. Novembra r. 1785 v Belej, stolici abaujvárskej zroděný, prvopočiatocné školy v Jelšavě vychodil, gymnasiálne ale v Rožňavě dokonat. R. 1804 k duchovenstvu rožňavskému pripočítaný; 1808 sa stal doktorom filosofie a 1813 theologie. R. 1809 d. 5. Nov. za kňaza posväťený, professor filosofie a o dva roky theologie. R. 1824 d. 14. Sept. kanonik rožňavský a riditeľ semenišťa, podržav i ďalej professorstvo. R. 1827 d. 17. Augusta rožňavský, 1838 d. 19. Nov. päťkostolský biskup, 1849 d. 21. Julia ostrihomský arcibiskup a prímaš uhorský. Kepeň arcibiskupský obdržav z rúk posla apoštolského Viale-Prela, arcibiskupa kartagského vo Viedni, 1850 na sv. tri Krále byl na prestol arcibiskupský slavně uveden. Toho samého roku v měsíaci Augustě držal porady so všeckými uhorskými, slavanskými a chorvátskymi arcibiskupmi, biskupmi a opátom vrchu Panského v Ostrihomě, na ktoré i sedmohradský biskup svojego posla vypravil. K preporoděniu lepšieho ducha v duchovenstvě duchovné cvičenia vybavoval r. 1850 v Trnavě, 1851 v Pešti, 1852 a 1853 v Ostrihomě. Aby tiež i u ľudu pozdvihnul náboženstvo, zaprovadil na rozličných miestach missie pre ľud. R. 1850 semenišť sv. Štefana z Trnavy do Ostrihomu preniesol; 1851 dňa 6. Julia mníšky Noter-Dámy do kláštora v Päťkostoloch, ktorý vystavil, slavně uviedol; toho samého roku dal spraviť a posvätil lodný most u Ostrihomu, po čas občanských zbúr spálený; školy Balaš-Darmatské od prímaša Jozefa Kopácsy-ho započaté, teraz dokonané, k vychovávaní dievčienec mníškam englickým odovzdal; v Trnavě konvikt otvoril; 1853 Jezovitov do Trnavy nazpät uviedol, a väťšie gymnásium tam vystavil; od Sv. Otca Pia IX. za apoštolského zridzovateľa reholných rádov v okršlekoch: ostrihomskom, kaločskom a jágerskom ustanoven; r. 1851 na sv. tri Krále kanonickú visitáciu metropol. kupitule ostrih. slavně započal. Dňa 7. Marca toho samého roku od Sv. Otca Pia IX. v tajnom konsistoriumě, v Rímě vydržiavanom, kardinálom vymenovan. Kapu, jakú kanonici ostrihomskí někdy uživali, pre týchže kanonikov od Sv. Otca vyžiadal; 1854 kanonikom kolležiálneho chrámu trnavského hviezdaty kríž k noseniu z hrdla zaopatril. Toho samého roku od Sv. Otca do Ríma povolany, d. 19. Okt. nastúpiv cestu, došel koncom toho samého měsíaca do sv. města. Dňa 16. Nov. dostal červený galér z rúk Sv. Otca s titulom sv. Kríža od Jeruzalema. Prítomný byl predběžným poradám a slavnosti, d. 8. Decembra odbývanej, keď Nepoškrvněné Počatie bl. Panny Marie neomylnýma

ústama Náměstníka Kristovho na zemi bylo zvěstovano. Mnohými znakmi blahosklonnosti vyznačený d. 29. Dec. zanechal sväté město a navrátil sa d. 7. Jan. 1855 medzi slavnostným jasaním celého vĕriaceho stáda do Ostrihomu. D. 12. Jan. uložil do skvostného strieborného 214 lôtov ľazkého relikviára tělesné ostatky sv. Štĕfana kráľa, sv. Imricha vódcu a sv. Ladislava kráľa, v Ostrihomě oddávna chráněné. Dňa 2. Febr., kázav z kazateľnice slovo Božie, udělil menom a rozkazom Sv. Otca celému kráľovstvu Marianskému apoštolské požehnanie. D. 22. Apríla k verejnej uctivosti vystavil relikvie sv. mučedníkov Valentína a Modestíny, od Sv. Otca Basilike Ostrihomskej darované, pri valnom shromáždení pobožného ľudu zo susedných dědín. V neděľu IV. po veľkej noci, na 6. Máj pripadlú, vykonával slavnosť Nepoškrvněného Počatia bl. Panny Marie s celým duchovenstvom a ľudom kráľovstva Marianského v spoločnom plesaní.

Tento slavný za zvelebenie Domu Božieho zapálený apoštolský MUŽ, druhý to pobožnosťou a svätobylosťou svojou B á n f i, druhý to horlivosťou, múdrosťou, učenosťou a výmluvnosťou svojou P á z m á n, druhý to štĕdrosťou svojou S z é c s é n y i, hneď jako s dvoročným v prospěch stavby Basiliky podržaním správy a dôchodkov svojego predošlého pätikostolského biskupstva dosadnul na arcibiskupskú stolicu, jal sa s najvätsou horlivosťou dobudovať a vyzdobovať Basiliku, s rovnou predchodcom svojim horlivosťou a veľkodušnosťou, ačkol'vĕk pre úzkosť časov veľmi odchodnými prostriedkami. On dal sklepenie Basiliky krásnou malbou vylíčiť a bohatě zlatom ozdobiť; boky 4 stĺpov dutiny obrazmi sv. Otcov okrásiť; rozľahlú loď Basiliky tým samým mramorom, ktorým i stěny, vydláždil, vyložil; obrazy bočných oltárov „al Fresco“ maloval a pozlätěnými rámami opatriť; dvě neobyčajnej velikosti okná u vrchu po bokoch lodě učiniť, železom a sklom osadiť; hlavný oltár v ceně 32,000 zl., dielo to najchýrečnejšieho rezbára Petra B o n a n i - h o, jako tiež i dva iné bočné z kararského mramoru skvostně vystrojil; náramně veliký obraz Nanebevzätia bl. P. Marie predstavujúci a divákov až k úžasu vytrhujúci, 40 šúchov vysoký a 20 široký nad hlavný oltár vyložil, trón arcibiskupský slušně ozdobil, kreslá pre kanonikov po oboch stranách svätiny veľkolepe spraviť, na ktorých jednom konci je kazateľnica, na druhom ale protějšom stolica pre arcibiskupa, obrovský organ na 64 mutácií shotovil, dach Basiliky u vchodu na průčelí škridlicami a železnými platnami pokryť, jednu vážu 30 láktorov vysokú až po samý končiar, na ňomž sa skvěje znamenie sv. kříža, r. 1853 na slavnosť Zvěstovania P. Marie slavně posvěteného a vztýčeného, druhú ale až potuď, kde budú hodiny, vyťahnuť, — dva zvony, jeden 105 a druhý 20 centov na tamtú zavěsiť, — k Basilike vedúcu širokú vozovú cestu spraviť, a stromami obsadiť, jej úbočia k domom kapitulským obrátěné zelenými pažitami okrásiť, — naposledy k ozdobeniu tejto cesty dvě sochy: blahosl. Eusebia a Marka Krisina, někdy kanonikov ostrihomských, postaviť. K dokonaniu tejto veľkolepej stavby nič iného už nepozostáva, jako i druhú vážu dobudovať, průčelie Basiliky stĺpamy a sochami vyzdobit; že o nezadluho i toto bude provedeno, za to nám ručí známa apoštolská horlivosť a obětovavosť Jeho Eminencie pána kardinála kniežata prímaša Jána Scitovszkého, — nech ho len Boh k zvelebeniu Domu svojego, k pozdvihnutiu sv. náboženstva a pre blaho člověčenstva čím najďalej živí! — On do r. 1852 vynaložil na stavbu Basiliky 68,178 zl. 35 kr., v to pojímajúc i dobrovolné iných oběty 17,389 zl. 50 kr. str. Aby ale stavba táto jeho prevčasným snád' umretím pretrhnutá nebyla, vypožičal od státu s povolením Jeho cis. kr. apošt. Veličenstva 200,000 zl. str. tým spôsobom: že sa suma táto z dôchodkov arcibiskupa ostrihomského za 30 rokov splatí, skladajúc k vymazaniu dľuhu tohoto ročitě 14,000 zl. z týchže dôchodkov a 6,000 zl. z fondu chrámu katedrálneho. Od r. ale 1852 až doposavád' vynaložil 496,794 zl. — A tak všecke nákladky na Basiliku od samého počiatku až doteraz činia: 2,051,527 zl. 47 kr.

Na takto troma slavnými Arcibiskupy během 36 rokov skvostně vystrojenú Basiliku podívajmeže sa najprv zvonku. — Na cestě od domov kapitulských k Basilike sú z oboch strán najprv ty dvě už povyšě spomenuté sochy sv. Eusebia a Marka Krisina, potom hore vyššie pred samou Basilikou iné dvě: sv. Štĕfana a Ladislava, kráľov, z povľaku někďajšieho Maria-Theraziánskeho kostola snatě. Z oboch strán Basiliky vynikajú dvě osmohranné váže: z těsaných štvorhranných kameňov, jedna už docela, 30 siah vysoká, a druhá eště len z polovice hotová. U ích spodku je sľobodný priechod, a sú len u vrchu, kde majú býť hodiny, kľenutím s Basilikou spojené. Celá Basilika má podobu kříža. Průčelie k domom kapitulským obrátěné, podľa celej širokosti Basiliky je 23 siah a 1 šúch, u samého ale vchodu, už 12 stupňami opatreného, 9 siah široké; a bude stĺpami, pitvorom, povľakom a sochami ozdobeno. Bočné stěny Basiliky sú 48 siah, 3 šúchy a 4 coly dľuhé. Od Dunaja ku svätině vedie 17 mramorových stupňov do brány železnej, 5 siah a 3 šúchy vysokej a 2½ širokej, u vrchu oknami, u spodku ale dvercami opatrenej, ktorou sa do dvojitej sakrystie vchádza. Nad svätinou na povľaku je 5 obrovských už povyšě opísaných sůch. — Dutinu, jakoby nějake božiště v povětrí plávající, držia 4 ohromné kľenutia, okolo ktorých je 24 stĺpov a medzi týmito 12 obrovských okien. Na dutině sú hromovody.

Pohľadnime ale teraz do vnútoroku samej Basiliky. — U vchodu do nej na pravej strane je kaplnka sv. Štefana, celá z požlutkastého mramoru a na sklepení krásne malovaná, v ktorej nad oltárom sa skvêje obraz sv. Štefana prvomučedl. počas jeho kamenovania, a ktorú medzi iným okrašľuje tiež skvostný pomník Karola Ambroža arcivojvody, prímaša a arcibiskupa, z mramoru kararského, s arcikniežackými a arcibiskupskými erbami na veličižnej postave, nad ktorou stojí dva anjeli: jeden k truhle naklonený a druhý rukou ukazujúci cestu do neba Ambrožovi, hlavu, jakoby ho chcel nasledovať, nadvihujúcemu; — na levej ale strane je kaplnka Bakáčovská, povyššie už opísaná. — Dlažba pod dutinou predstavuje hviezdu; a keď sa tu človek na všetky strany ozre, vidí ohromne veľké prostranstvo a nad sebou vysokú dutinu, v tejto zase 12 obrovských oblokov, ktorými sa svetlo do celej Basiliky leje; na samom vrchu dutiny križ vypuklý malovaný s nápisom. „In hoc signo vinces.“ — V svätině na sklepení skvêje sa kolossálnymi podobami vymalovaný obraz najsv. Trojice, otočenej anjelmi, archanjelmi, Cherubínmi a Serafinmi, a celým zástupom nebeským. Z oboch strán po boku veličižné polokružné železné okná a pod nimi oratoria, 60 stupňami nad sakrystiou povznesené. Stěnu svätiny ozdobuje povyššie spomenutý obraz Nanebevzátia Panny Marie. — Oltár je z kararského mramoru. Z oboch strán tabernákula, klasami a vínnymi koreňmi otočeného, je po 14 skvostných svietnikov a 4 sochy; tabernákul otáčajú 2 klačiaci Cherubíni a ozdobuje krásna podoba Baránka Božieho; vedľa tohoto 3 menšie a 2 väčšie so 16 ramenami svietniky. U boku oltára trón arcibiskupský a oproti tomuto faldistor pontifikálny; odtuďto sa tiahnu dvoma rädami až po loď veľkolepé kreslá pre kanonikov, na ktorých konci k loď kazateľnica a na druhom oproti stolica pre arcibiskupa. — Od obidvoch strán oltára vedie 9 mramorových stupňov do sakrystie na dvoje rozdelenej. — Celá poval loď krásnou malovkou v symbolických obrazoch predstavuje 8 blahoslavenství; u vrchu 4 stĺpov, kľenuťe dutiny držiacich, vynikajú 4 najvýbornější otcovia a učíteli Cirkve. Na jednom z bočných oltárov predstaveno umučenie a vzkriesenie Krista Pána, na druhom ale dejiny sv. Štefana kráľa, krásne vylíčené. Na veľkolepom veličižnými stĺpami podopretom chóre povznáša sa ohromne veľký organ na 64 mutácijs.

Zostúpime-li ale teraz dolu pod Basiliku, tu vidíme katakomby, ktorým, čo do skvostnosti, ani Taliánska, ináč na katakomby bohatá, sa rovnať nemôže. Ide sa do nich znútra i zvonku Basiliky 57 stupňovými schodami, vyšie láktora dlhými; svetlo do nich vchádza 4 oknami po bokoch průčelia. Na spodňom stupni stojí 2 postavy: jedna v levej ruke drží a zaháša faklu, pravice ale prst povznáša do hora; druhá drží v pravej ruke palmu, v levej ale väniec vavrincový. Pod tantom je nápis: „Nolumus vos ignorare“ atď. I. Thess. 4, 12; pod touto ale: „Cum apparuerit“ atď. I. Petr. 5, 4 a II. Tim. 2, 5. Vidno tuná pomníky s vykrieslenými erby slavných mužov, ktorých tela pri kopaní základov sú nalezene, menovitě: Dyonisia de Zech čili Szécs († 1465) a Jána Vítaza od Zredny († 1472), arcibiskupov. Ambroža de Zanthó († 1483) a Ondreja Gosztona († 1499) kanonikov ostrihomských. Vidno tu tiež vrchnák mramorovej umrľej truhly, na ktorom je vyryté meno Guilelma, ináč Ugrina, arcibiskupa ostrihomského r. 1204 i s veršami latinskými, vykovaný pri rozkopávaní základov. — Kosti Zanthova a Gosztona i s inými 13 kanoniky z věku novějšího, jako tiež i tělesné ostatky najpobožn. někdy velitel'a hradu a distriktu ostrih. Jura Max. Schuknechta († 1732) i s jedným eště mramor. pomníkom bez nápisu uložené v jednom prostore zaplňujú 18 schránok; druhý menší prostor v 9 schránkach skrýva iné mrtvé těla. — Naprotější strane je větší prostor s 25 schránkami. Tu leží Ján Packh, stavitel' Basiliky, rukou zbojnickou zavražděný a Ján Máthes, skumatel' cirk. starožitností a vydavatel' diela od Jura Palkoviča kanonika spísaného: „Descriptio veteris arcis Strig.“ — Naposledy 8 väčších prostorov so 120 schránkami ku pochovávaní mrtvých. — Všecko toto prevyšuje veľkolepé Mausoleum pre Prímašov a Arcibiskupov, stavba to okružla s 39 schránkami po stěnach. U prostried Mausolea vyvstávajú 4 mramorové stĺpy na vrchu zasklepené; medzi nimi oltár. Tu spočívajú už 3 arcibiskupi ostr. Najsvětější arcikn. Karol Ambrož, ktorého tělo bylo najprv složeno v schránke, pod loďou chrámu Theresiánskeho na hradě len napochytre pristrojenej; potom po rozvátaní chrámu tohoto do krypty dočasného chrámu katedrálneho d. 25 Marca 1821 preneseno; naposledy ale d. 27 Aug. 1850 do nadrečeného Mausolea od Jeho Eminencie p. kardinála a kniežata prímaša Jána Scito vszkého u prítomnosti všetkých biskupov krajiny, právé vtedy v Ostrihomě na biskupských poradách shromažděných a pri veľkom zástupě ľudu v processii slavně preloženo. Druhý leží Alexander Rudnay d. 13 Sept. r. 1831, v 71 roku věku svojego zomrelý. Tretí: Jozef Kopácsy d. 18 Sept. 1847 v 72 roku věku zosnulý.

Hľa také základy Hospodinove nachádzame na sv. hore — v Cirkvi Ostrihomskej, — tejto kolíske kresťanstva v Uhorsku, sídlom pobožného Gejzy, narodením, krstom, zasúbením, korunovaním a bydlením sv. Štefana, šlapajmi sv. Vojtěcha, prestolom blahosl. Sebastiana a Lukáša, svätobylosťou bl. Eusebia, Marka Krisinského, Egidia, Gála a iných posvätenej, toľkými kostolmi, kaplnkami, altariami, kláštormi, reholami, synodami od starodávna proslávanej, teraz ale tak veľkolepým pomníkom — touto tak slavné a skvostné zútra i zvonku vystrojenou Basilikou, s jakou, vynímajúc Sv. Petrovu v Ríme, žiadna krajina, žiadno mesto honosí sa nemôže!

Ó, šťastlivá horo Ostrihomská! tys zaistě nový Sinai, odkiaľ pred osem sto pädesiat rokami Boh vydal skrze druhého nového Mojžiša — sv. Štefana nový zákon národu uhorskému, ktorý ľčami sv. evanjelia medzi troskotaním modiel a povier pohanských po celom Uhorsku byl roznesen; — tys nový Horeb! na ktorom sa dnes Boh v plameni slávy svojej z prostried krička tejto novej Svätiny ku každému z nás ozýva: „Nepribližuj sa sem: vyzuj obuv (t. j. obuv svetských starostí a telesných žiadostí) z nôh svojich; lebo miesto, na ktorom stojíš, zem svätá je“; — tys nová Moria, kde teraz tento nový, Šalamúnovmu bleskom podobný chrám sa skvêje, v ktorom sa dnes novozákonný Izák — Ježiš Kristus rukama druhého Abraháma, duchovného to Otca mnohých národov uhorských, Otcu nebeskému obetuje; — tys nový Tábor, lebo tu v tomto od troch najhorlivějších Apoštolov — Arcibiskupov ostrihorských a Prímašov Uhorských: Alexandra, Jozefa a Jána živou vierou Petrovou, pevnou nádejou Jakubovou a vrúcnu láskou Jánovou z rumov vyzdvihnutom stánku — Domě Božom vidíme dnes po prvý raz Slunce spravodlnosti v rúchu nevinnosti a velebnosti ubytované; vidíme dnes po prvý raz chlieb a víno v opravdivé telo a krv Ježiša Krista, jakožto Jednoroděného od Otca plného milosti ožiarěného, v ktorého evanjeliumě sa Mojžiš a Eliáš — zákon a proroci sústredňujú, preměňovať; — tys nová hora Olivetská; lebo tu každý usužovaný najde potěšenie a posilněnie z neba; — tys nová Golgotha, lebo tu Božský Vykupiteľ svoju krvavú obětu smrti križa bezkrvným spôsobom dnes po prvý raz v tomto vnově vysväťenom Chrámě na oltári obnovuje; — tys malý Rím, čo kolíska kresťanstva, čo matka vŕeckých Cirkví, čo prestol vŕeckých biskupských stolíc, čo stredistě jednoty katol. viery v Uhorsku; — tys nový Sion, z ktorého vyšli a rozišli sa na vŕecky strany Uhorska od sv. Štefana vyslaní apoštoli — kňazi hlásať evanjelium celému národu uhorskému, na ktorom sa skvêje nový Šalamúnov chrám, zlatom, mramorom a malbou jasný. — Ó, šťastlivá ty horo Ostrihomská!

Ejhl'a! tebä si Hospodin vyvolil; ráčil si tebä učiniť príbytkom svojim; lebo „brány tvoje sionské miluje viac, jako vŕecke stánky Jakubove“. A hľa už vidíme „zostupovať na tento Sion oheň z neba, ktorý pohlcuje oběty zápalné a oběty iné, a velebnost Pánova naplňuje Dom. Ale i všeci sinovia Ostrihomskí, všeci tiež z blízka i zďaleka sem priputovavší synovia jednej Matky Cirkve katol. vidia zostupujúci oheň a slávu Pánovu na dom, a padnúce tvárou na zem na podlahu kamením dlaženú, klaňajú sa a chvála Pána, že dobrý, že na vĕky milosrdenstvo jeho. Kráľ ale, Najjasnejší to a Najmilostivější Pán náš Jeho cis. kráľ. apoštolské Veličenstvo **FRANTIŠEK JOZEF**, ozdobujúc svojou najvyššou prítomnosťou slavnost túto, a vŕeck ľud Jemu poddaný obětujú oběty pred Pánom. Kňazi ale stojá pri svojich úradoch: Jeho Eminencia a Najdostojnejší Pán Kardinál **JÁN SCITOVŠZKY**, arcibiskup ostrihorský a knieža prímaš uhorský, čo Svätiteľ a Hrdina dnešnej slavnosti, čo Ženich svojej Nevěsty, Cirkve Ostrihomskej, v novom svätobnom rúchu vystrojenej; najdostojnejší ale biskupi, dôstojní kanonici, opáti, probosťi a ostatní kňazi v nepočetných rádoch čo prisluhovateli pri jeho duchovnom sňatku, i levíti, sbor to spěvákov a hudobníkov s nástrojmi hudobnými, ktorí sú nastavení ku chváleníu Pána: že na vĕky milosrdenstvo jeho, pěsničky spievajúce; dělá ale hrmia, zvonu hučia, trúby znějú, bubny rachotajú naproti nim, a vŕeck Izrael stojí, shromažděnie to veľmi veľiké od končín tatránkských až ku výběhu potoka dunajského (II. Kn. Kron. 7, 1.—9).

A v tomto posvätnom spěve, v tomto zvuku zvonov a hudby, v tomtom hrměni diel nech sa dnes srdcia naše povznášajú vo vrúcnych modlitbách za Jeho c. kr. Apoštolské Veličenstvo **FRANTIŠKA JOZEFA** a celý Najjasnejší cis. Rod Habsburgský, za Jeho Eminenciu Pána Kardinála **JÁNA SCITOVŠZKÉHO**, Arcibiskupa ostrihomského a Prímaša uhorského, za vŕeckých i cirkevných i svetských Hodnostárov tu prítomných, za vzrost a rozkvěť Cirkve a Vlasti k nebu. Ameň.

